

ГОРА

6-7/2013

STIHL®

www.stihl.bg

9 770861 757009

www.gorabg-magazine.info

Извънредна промоция на моторни триони STIHL

Не пропускайте новото ни атрактивно предложение от 17.06. до 16.08.2013 г.: промоционални пакети за моторните триони STIHL MS 291, MS 391, MS 261 или MS 362 с включена в тях оранжева комбинирана туба за 3 л гориво и 1,5 л масло за веригата, която е в съответствие с нормите за транспортиране на опасни флуиди. Окомплектована с накрайници за из-

ливане, тя може да се използва с гюзите на STIHL за бързо зареждане на гориво и масло. Заложете на изключителната надеждност, комфортното оборудване и първокласната техника на продуктите с марка STIHL, които ще намерите при дилърите на STIHL в цялата страна. За повече информация посетете www.stihl.bg.

Защо не можем?

Социолози прогнозираят, че след четиридесетина години ромите у нас ще заемат по-голямата част от житейското пространство. Може би затова вече над две десетилетия политиките далновидно играят на „тука има - тука няма“.

И реално има резултати: тук, в България, за едни има, за други няма.

А иначе почти всеки от отговорните хора не веднъж е напомнял, че България е една ЗА всички и една НА всички.

Навремето хората спонтанно са излизали да залесяват голините и ерозиралите склонове на нашите планини с убеждението да спасят именно тази едничка земя. Така бяха създадени над 18 млн. дка нови гори, които промениха дори микроклимата в редица райони като Кърджалийския например. През последните две десетилетия хората отново спонтанно излизат, но не за да създават нови гори, от които и днес имаме нужда. А за да изкажат недоволство от бедността или недобри законодателни и административни решения. Стана обичайно тези решения да се менят от една крайност в друга с поредните правителствени промени. В същото време китната ни все още страна си остава една.

Актуалният въпрос отново е поставен - ще има ли кой да се грижи отговорно и честно за нея и за всички нейни граждани, или не? И защо сред тази неповторимо красива природа, за която стотици милиони хора по света биха ни завидели, да не можем да живеем спокойно, без алчност и завист?

Главен редактор:
инж. БОРИС ГОСПОДИНОВ
boris@iag.bg
bbgospod@yahoo.com

Редактори:
СВЕТЛАНА БЪНЗАРОВА
banzarova@abv.bg
(Вогещ на броя)

ЮЛИЯ СЪБЧЕВА
yulia_sabcheva@abv.bg

Технически редактор:
инж. ВАНЯ КИСЬОВА-ИЛИЕВА
vaniakisiova@abv.bg

Дизайн и предпечат:
ТЕМЕНУЖКА МАРКОВА
nushkamarkova@abv.bg

Фоторепортер:
ЙОРДАН ДАМЯНОВ
jordan.damianov@abv.bg

Адрес на редакцията:

София 1303, ул. „Антим I“ №17,
тел.: 988-86-42;
тел./факс: 988-04-15.
<http://www.gorabg-magazine.info>
E-mail: gora@iag.bg

ВІС ТТВВВВ22
ІВАН ВВ39 ТТВВ 9400 3121 0404 50
СЖ „Експресбанк“ АД, клон София.

Печатни коли 6. Формат 1/8 от 60/90.

Броят е погнупсан за печат на
04.07.2013 г. Индекс 20346.

Годишен абонамент - 30.00 лева.
Отделен брой - 3.00 лева.
Отпечатано - „Фатум“ ООД

В броя

2	„Гора“ представя: Новите ръководители
3	Внос, износ и потребление на дървесина и изделия от нея
6	Лесовъд на годината: Златка - златното момиче
8	Булфорест шоу отново на Мечи чал
10	ДГС - Стара Загора: Най-важна е мотивацията
13	Семинари на Лесозащитна станция - София
14	Неутрализирана ли е гъботворката?
18	Професионалните гимназии премериха сили в горски многобой
20	Нова придобивка
22	Обзор на състоянието на дивечовите запаси в България
25	ГПК „Карлък - СС“: Няма друга алтернатива освен да укрепва
28	Не създавай нови видове!
32	Дипломира се випуск 2012 на ЛТУ
33	Международна надпревара „Млад дървосекач“ в Тетевен
34	Статистиката в помощ на мениджъра в дърводобива
36	Горската история в горските издания
39	Нови книги
41	Конкурс за разказ „Така си беше“: Горските лекари
42	Гост на редакцията: Тодор Господинов: Да си припомним, че сме част от природата

На корицата
Снимка Йордан ДАМЯНОВ

CONTENTS

2	„Gora“ presents: The new managers
3	Import, export and consumption of wood and products of it
6	Forester of the year: Zlatka - the golden girl
8	Bulforest show again at Mechi Chal
10	SF - Stara Zagora: Motivation is most important
13	Seminars of The Forestry protection station - Sofia
14	Is <i>Lymantria dispar</i> (L.) neutralized?
18	Professional schools competed in the forest competition
20	New acquisition
22	Overview of the state of game reserves in Bulgaria
25	Forest cooperative „Karluk - CC“: There is no other alternative but to strengthen
28	Do not create new species!
32	Graduating class of 2012 at UF took a degree
33	International competition „Young lumberman“ in Teteven
34	Statistics in support of the manager in the logging
36	Forest history in forest issues
39	New books
41	Short story competition „This is how it was“: Forest doctors
42	Editorial's office guest: Todor Gospodinov: Let's remember that we are a part of the nature

Подробна информация за дейността на Изпълнителната агенция по горите може да намерите на Интернет адрес www.iag.bg

НОВИТЕ РЪКОВОДИТЕЛИ

В законодателната и изпълнителната власт,
ангажирани с развитието на горския сектор

От 19 юни председател на Парламентарната комисия по земеделието и храните на 42-то Народно събрание е проф. Светла Бъчварова. Родена е на 28 септември 1958 година. През 1981 г. завършва Висшия институт по икономика (сега УНСС) - София, магистър по агроикономика, а през 1983 г. - магистратура по икономическа журналистика към УНСС. Работи в Института по икономика и организация на селското стопанство към Селскостопанската академия през периода 1981-1995 година. През 1987 г. защитава научната степен „кандидат на икономическите науки“, впоследствие става „старши научен сътрудник II степен“ (доцент). През 1996 г. придобива научната степен „доктор по икономика“, а от 2006 г. става „доктор хонорис кауза“ на Селскостопанската академия. През 2008 г. защитава научното звание „старши научен сътрудник I степен“ (про-

Проф. Светла БЪЧВАРОВА - председател на Парламентарната комисия по земеделието и храните

фесор). През 2010 г. става член-кореспондент на Румънската селскостопанска академия и академик на Руската академия на селскостопанските науки. През периода 1994-2005 г. е управител на „Система за агропазарна информация“ (САПИ) ООД. За една година - 2002-2003, оглавява Института по аграрна икономика към Селскостопанската академия. От 2003 до 2005 г. е изпълнителен директор на Националния център за аграрни науки (НЦАН). От 2005 г. е избрана за зам.-министър на земеделието и горите. През четиригодишния си мандат става председател на Селскостопанската академия, а през 2011 г. е зам.-управител на „Интер консулт Плюс“ ЕООД. От 2012 г. е преподавател в Нов български университет. Има над 150 публикации, в т.ч. монографии, научни статии, учебници, учебни пособия и книги. Над 10 години преподава в университети. Ръководител е на проекти на ФАО и Световната банка, извършва и редица консултантски дейности.

От 29 май 2013 г. министър на земеделието и храните е проф. Димитър Греков.

Роден е на 22 януари 1958 г. в Любимец, Хасковска област. Завършва висшето си образование в Аграрния университет в Пловдив, където през 1999 г. защитава и докторантура.

От 1984 до 1985 г. работи като агроном в АПК „Маришка долина“ в Любимец. През 1988-1995 г. е асистент в Катедра „Животновъдни науки“ - специалност „Бубарство“, а през 1995-2010 г. е доцент в катедрата. Декан на Агрономическия факултет е от 1999 до ноември 2007 година. Професор и доктор на селскостопанските науки, Димитър Греков през 2007 г. е избран за ректор на Аграрния университет, като през 2011 г. е преизбран за втори мандат.

Има богата международна дейност, като е участвал в проекта „Развитие

Проф. Димитър ГРЕКОВ - министър на земеделието и храните

на бубарството в Унгария“ (1993 г.) и „Развитие на бубарството в Египет“ (1999 г.). Избран е за почетен професор на Украинския институт по бубарство през 1998 година. Проф. Греков е национален експерт по проекти на ФАО. Научните му интереси са в областта на черничевата коприлена пеперуда - селекция и технология.

До момента на назначаването за министър на земеделието и храните проф. Димитър Греков е зам.-председател на Бизнес-научния съвет към Министерството на земеделието и храните - структурата, създадена от служебния министър проф. Иван Станков за подготовка на обща стратегия за развитие на земеделието до 2020 година. Има над 125 научни публикации у нас и в чужбина, ръководител е на 80 дипломанти и 5 докторанти. Съставител е на 5 учебни помагала.

Член е на редколегиите на списанията „Животновъдни науки“ и „Животновъдство-плюс“, редактор е на международното списание за промишлена ентомология на Южнокорейската асоциация по бубарство.

Д-р инж. Валентина Маринова е родена на 13.09.1969 г. в Твърдица. Средно образование завършва в Техникума по горско стопанство във Велинград. Започва работа през 1988 г. в Горско стопанство - Твърдица, като лесничей. От август 1989 г. е лесничей в Горско стопанство - Котел. През 1997 г. завършва Лесотехническият университет в София, специалност „Горско стопанство“. От 1998 г. е директор на Държавно лесничейство - Котел, а от май 2002 г. е директор на Държавна дивечовъдна станция „Котел“ - Котел.

Има магистратура по международни отношения и международен бизнес от Великотърновския университет. Успешно защитава и докторат към Лесотехническият университет.

От 30.01.2006 г. е главен секретар на Националното управление по го-

Д-р инж. Валентина МАРИНОВА - зам.-министър на земеделието и храните

рите, впоследствие на Държавната агенция по горите и Изпълнителната агенция по горите. Ръководител, участник и координатор е в редица проекти като „Подпомагане при реформата на горския сектор в България“, „Стратегическо планиране в българските гори - гарант за ефективно управление и устойчиво стопанисване“, „FUTUREforest“ (Гора на бъдещето), „Повишаване на прозрачността и отчетността в дейността на Държавната агенция по горите“ и други.

Има редица публикации за развитието на горското и ловното стопанство, съавтор е на „Наръчник на предприемача в горското стопанство при условията на членство на България в Европейския съюз“.

Член е на Управляващия орган на Програмата за развитие на селските райони към МЗХ.

От 1 юли 2013 г. е зам.-министър на земеделието и храните, отговарящ и за горския сектор.

Бел. ред.: Представени са ръководителите, определени до редакционното приключване на броя към 4 юли 2013 г.

Внос, износ и потребление на дървесина и изделия от нея

Инж. Христо ВЪЧОВСКИ

През преходния период настъпват съществени промени в търговията с дървесина и изделия от дървесина - вноса и износа. Премахват се някои ограничения при износа на трупи за бичене, като пазарът, търсенето и предлагането стават основният двигател при определяне на обема и структурата на експорта и импорта.

ВНОС И ИЗНОС

До началото на прехода България е голям вносител на суровини - обла дървесина, целулоза и хартии. През 1990 г. по линията на съвместния дърводобив в Коми АССР и по клиринга са внесени 1 305 000 м³ обла материали, а през 2011 г. само 54 602 куб. метра. В условията на пазарната икономика е налице обратна тенденция - износа на суровина превишава този на готовата продукция.

Данните от *таблица 1* показват, че още през преходния период страната ни от вносител на суровина се превръща в голям за нашите мащаби износител, като тази тенденция продължава със сравнително бързи темпове. През 2000 г. са изнесени 290 446 м³ обла дървесна маса, а през 2011 г. - 919 314 м³, повече от половината от тях - 507 786 м³, промишлена суровина. За около десет години увеличаването е 1.80 пъти.

Много бързо нараства и износа на дърва, една част от които купувачът понякога използва за промишлена преработка. Само за шест години този износ е увеличен над три пъти, за да достигне през 2011 г. 411 528 куб. метра. Търсенето на дърва в съседните страни е твърде голямо и цените не се отличават съществено от дървесината, която по нашите стандарти е определена като строителна. Износът на бичени материали с известни колебания е сравнително висок - 380 556 м³, което представлява повече от половината произведена продукция - 52.2 %.

Големи количества суровина се експортират и под формата на различни по структура трески - 133 094 м³ през 2011 г., и стара хартия. Дали не е по-целесъобразно тази суровина да се преработва у нас?

България си остава традиционен износител на фурнир и шперплат, като количествата непрекъснато растат и с известни колебания в края на разглеждания период за шперплата достигат 38 446 куб. метра. Износът на ПДЧ и ДВП през прехода продължава да расте. Някои заводи се модернизират и продукцията им има изключително експортно направление. През 1990 г. са изнесени 30 495 м³ ДВП, през 2000 г. - 76 860 м³, а през 2011 г. - 106 760 куб. метра.

Таблица 1

Износ и внос на дървесина и продукти от дървесина през периода 1990-2011 г.

Сортимент	мярка	1990 г.	2000 г.	2005 г.	2007 г.	2010 г.	2011 г.	2011 г. хил. лв.
Износ								
Обли материали	м ³	-	290 446	404 977	525 707	679 366	919 314	102 541
- дърва	м ³	-	-	130 026	178 413	194 396	411 528	35 637
- индустр. дърв.	м ³	-	-	-	347 294	484 970	507 786	44 111
Дървени въглища	тон	-	-	-	-	14 477	14 395	6868
Трески и гр.	м ³	-	-	-	-	115 245	133 094	15 925
Бичени м-ли	м ³	-	317 837	288 176	181 131	238 339	380 556	86 637
Плочести м-ли	м ³	44 770	179 014	388 443	418 245	554 152	598 668	220 196
- фурнир	м ³	-	7416	13 848	10 071	11 429	11 892	7288
- шперплат	м ³	10 685	26 979	18 750	21 642	30 672	38 446	31 102
- ПДЧ	м ³	3590	67 759	281 500	283 910	406 370	441 570	142 483
- ДВП	м ³	30 495	76 860	74 345	102 622	105 681	106 760	39 323
Дървес. каша	тон	-	-	-	-	95 602	103 431	91 547
Стара хартия	тон	-	-	-	-	39 773	43 199	14 620
Хартия и мукава	тон	37 552	66 560	151 237	144 225	77 086	102 537	147 734
Мебели	хил. лв.	-	-	-	293 535	-	-	339 102
Внос								
Обли материали	м ³	1 305 000	121 439	49 829	105 866	39 815	60 132	5197
- дърва	м ³	-	-	-	20 725	2021	5530	736
- индустр. дървесина	м ³	1 305 000	121 439	49 829	85 141	37 794	54 602	4461
Дървени въглища	тон	-	-	-	-	216	402	314
Трески и гр.	м ³	-	-	-	-	3238	16 358	1680
Бичени м-ли	м ³	70 000	19 696	69 356	58 020	68 148	246 559	9559
Плочести м-ли	м ³	-	37 089	163 069	367 236	281 174	262 648	143 867
- фурнир	м ³	-	1290	14 431	24 360	19 048	29 390	14 648
- шперплат	м ³	-	627	22 486	47 959	30 274	37 444	22 149
- ПДЧ	м ³	-	14 829	62 885	104 520	110 478	79 736	39 842
- ДВП	м ³	-	20 343	3267	190 397	121 374	116 078	67 228
Дърв. каша, цел.	тон	-	-	-	20 047	8624	19 962	25 295
Стара хартия	тон	-	-	-	-	2076	11 730	5353
Хартия и мукава	тон	87 068	158 221	255 497	372 513	263 499	274 873	408 562
Мебели	хил. лв.	-	-	-	248 893	-	-	193 005

Забележка: за 1990, 2000, 2005 и 2007 г. данните са от непубликувани отчети на НС, а за 2010 и 2011 г. от публикации на Eurostat
За 2007 г. данните от тонове са превърнати в куб. м със съответните за дадено производство коефициенти

Данните показват, че въпреки големите нужди и незначителното по обем производство, собствениците на заводите изнасят голяма част от продукцията, без да се удовлетвори потребността на държавата. Докато през 1990 г. за експорт са отишли 37 552 т хартии и картони, през 2000 г. - 66 560 т, то през 2005 г. те достигат 151 237 тона. Това е близо четири пъти повече и представлява около половината от годишното производство. Неоснователно висок според нас е износът на дървесна маса - основна суровина в целулозно-хартиената промишленост.

През преходния период отново се слага началото на традиционното производство и търговия с дървени въглища, една нецелесъобразна от икономическа и екологична гледна точка форма за преработка, която няма перспектива.

Импортьт на дървесина и изделия от дървесина през годините на прехода постепенно се основава на пазарните принципи на търсенето и предлагането. Настъпва съществена промяна в структурата на вноса - рязко намалява при обла дървесина и целулоза като суровина за преработка, а значително нараства при готовата продукция. Разнообразява се асортиментът. Така например импортьт на обла дървесина от 1 305 000 м³ през 1990 г. намалява на 121 439 м³ през 2000 г. и на 60 132 м³ през 2011 година. Причина за този голям спад е силно намаленото през прехода потребление, а оттам - и на търсенето. Вносът на бичени материали с известни колебания се запазва на равнището на 1990 г. - 68 148 м³, до 2010 година. През следващата година вносът достига 246 559 куб. метра! От *таблица 1* е видно, че не само изнасяме, но и внасяме значителни количества плочести материали. През 2005 г. импортьт им достига 163 069 м³, или е 4.4 пъти по-голям от този в началото на прехода, а през 2011 г. - 262 648 куб. метра.

Страната остава традиционен вносител на значителни количества хартии и мукава. През преходния период тези количества значително нарастват. Докато през 1990 г., в началото на прехода, са внесени 87 068 т, към 2000 г. количествата са станали 158 221 т, а през 2011 г. вече са 274 873 т, или 3.16 пъти повече.

Данните от *таблица 1* показват положително търговско салдо. При търговията с дървесина и изделия от дървесина износът възлиза на 663 275 хил. лв. а вносът - на 599 827 хил. лева. Значително е подобрен балансът при износа на мебели, съответно 339 102 хил. лв. и 193 005 хил. лева.

За нашите суровинни източници този износ е сравнително малък.

Износът превишава вноса със 17.6 %.

През 2011 г. горският сектор е изнесъл продукция за 1 002 376 хил. лв., а вносът възлиза на 792 832 хил. лева. Отрицателно е търговското салдо само при хартиите и мукавата.

Въпреки наличието на суровинна база износът на мебели е крайно недостатъчен. И в следващите години мебелната ни промишленост ще работи при условията на остра външна конкуренция, затова трябва да се решават въпросите за разнообразяване на асортимента и качеството на продукцията.

Делът на горския сектор в износа е скромен - 2.5 % от общия износ на страната, а вносът - 1.7 %. В средата на десетилетието, когато икономиката се развива със сравнително по-високи и устойчиви темпове, статистиката за външнотърговска активност показва обратното - вносът превишава износа, дори и за такива стоки като плочестите материали и мебелите. През 2007 г. експортът е общо 941 591 хил. лв., а импортьт съответно 1 182 433 хил. лв., или вносът превишава износа с 12.6 %. Посочените слабости и недостатъци при търговията с дървесина и изделия от нея, както и при производството им, се дължат до голяма степен и на водената от държавата неолиберална политика за пълна свобода на действие на производители и търговци и ненамеса на държавата в регулиране на тези процеси.

Темповете на развитие на външната търговия до голяма степен се определят от общото икономическо развитие на страната. По време на прехода тези темпове са сравнително по-ниски. В средата на десетилетието - годините на устойчив икономически растеж, търговският стокооборот в горския сектор расте. Износът на обли материали през 2007 г. е 1.81 пъти по-голям в сравнение с 2000 г., а на ПДЧ - 4.19 пъти. Особено много расте вносът на плочестите материали и на хартиите и картоната за сметка на бичените материали. В края на десетилетието - време на икономическата криза, темповете на външнотърговския стокооборот намаляват въпреки непрекъснатото увеличаване на износа, особено на обла дървесина, включително и гървата.

Държавната политика в горския сектор трябва да бъде насочена към ограничаване на износа на обла дървесина и увеличаване на производството и износа на плочести материали и мебели, както и регулиране на вноса на хартии и мукави. Необходимо е да се разработи специална програма, стратегия за развитието на производствата, за които е налице подходяща суровинна база.

Таблица 2

Потребление на дървесина и изделия от дървесина през 1990-2011 г.

Показатели	мярка	1990 г.	2000 г.	2005 г.	2010 г.	2011 г.
Общо потребление						
Брутен вътр. продукт	млн. лв.	35 977	29 407	37 199	70 474	75 265
динамичен индекс		100.0	81.7	103.4	195.9	209.2
- обла дървесина	хил. м ³	3554	3534	5253	5007	5326
динамичен индекс		100.0	99.4	147.8	140.8	149.8
- промишл. дървесина	хил. м ³	1660	1424	2263	1916	2308
динамичен индекс		100.0	85.8	136.3	115.4	139.0
- гърва	хил. м ³	1894	2110	2990	3091	3018
динамичен индекс		100.0	111.4	157.8	163.2	159.3
Бичени м-ли	хил. м ³	1371	195	408	384	603
динамичен индекс		100.0	14.2	29.7	28.0	44.0
Плочести м-ли	хил. м ³	345	138	279	603	617
динамичен индекс		100.0	40.0	80.8	174.8	178.8
Хартии и мукава	хил. т	373	287	397	435	463
динамичен индекс		100.0	76.9	106.4	116.6	124.1
На 1000 души население						
Пром. дървесина	м ³	599	174	290	262	314
Бичени м-ли	м ³	117	24	52	52	83
Плочести м-ли	м ³	40	16	34	82	84
Хартии и картони	кг/чов.	43	35	51	59	63
Дърва	м ³	217	258	393	423	411

ПОТРЕБЛЕНИЕ

Въз основа на данните за добива, производството и търговията с дървесина и изделия от дървесина е направена преценка за потреблението през разглеждания период. Краткият анализ и тенденциите са разгледани в тясна връзка с икономическото развитие на страната през последните 21 години, изразено чрез динамиката на вътрешния брутен продукт.

През периода на прехода потреблението на дървесина и изделия от дървесина, особено на бичените и плочестите материали, хартиите и мукавата, значително намалява. Основна причина е кризисният период на прехода, когато БВП намалява на 81.74 % в сравнение с базисната 1990 година. Особено много спада потреблението на бичените материали - от 1371 хил. м³ през 1990 г. на 195 хил. м³ през 2000 година. При плочестите материали намаляването е над два пъти - от 345 хил. м³ на 138 хил. м³. След годините на прехода е налице тенденцията с растежа на БВП потреблението да расте, макар и с по-ниски темпове. Данните (таблица 2) показват, че в края на разглеждания период потреблението достига и надминава началото на прехода. При бичените материали например потреблението през 2011 г. е 603 хил. куб. метра. Потреблението на дървата за отопление непрекъснато расте, независимо от кризисните явления през отделни периоди - от 1894 хил. м³ през 1990 г. достига 3018 хил. м³ през 2011 година. Причина за това е енергийната криза и голямата натурална и финансова помощ, която държавата, а след това общините, оказват на социално-слабата част от населението в малките населени места. За всички изделия, както показват данните от таблица 2, динамичният ръст на потребление е по-

нисък от този на БВП.

Потреблението на дървесина и изделия от нея на хиляда души население в България през 2011 г. е - общи материали 725 м³, от които промишлена дървесина 314 м³ и дърва 411 м³, бичени материали - 83 м³, плочести материали - 84 м³, и хартии и картони - 63 кг на човек. Данните показват, че потреблението на дърва за отопление е по-голямо в сравнение с промишлената дървесина, което е косвен показател за неефективното използване на суровината. По ниво на потребление на 1000 души население ние сме близко до страни, бедни на суровина, като Гърция, Италия и Унгария. Индустриално развитите държави ползват значително по-големи количества бичени материали и особено хартии и картони.

В нашето предвиждане за потребление, производство и добив на дървесина и дървесни продукти през периода 2005-2025 г. (Възовски, 2007) при прогнозиран ръст на БВП средногодишно 3.6-5.0 % потреблението на бичени материали към 2015 г. ще достигне 517-593 хил. м³, на плочестите материали - 396-446 хил. м³, и при хартиите и мукавите 598-686 хил. тона.

През последните десетилетия има промяна в структурата на БВП и в размера и структурата на потреблението на дървесина. Значително намалява потреблението на амбалаж в селското стопанство, при технологиите в строителството, при дограмата и в грузи сектори. Тази тенденция до голяма степен ще се запази и темповете на растеж ще останат по-ниски от темповете на нарастването на БВП. Отчитат се обаче тенденциите за увеличаване на дела на дървесната суровина, използвана като възобновяем енергиен източник, макар че и сега той е твърде висок - 56.7 %.

Лентови банцизи на
Wood-Mizer
from forest to final form

**ПРЕЦИЗНОСТ
ВЪВ ВСЕКИ ДЕТАЙЛ***

www.wood-mizer.bg

Екотехпродукт ООД
София 1186, ул. Стар Лозенски път 38
office@ecotechproduct.com

тел/факс: 02/979 17 10
тел.: 02/462 70 35, 02/963 25 59
тел.: 089 913 3110

*2013 **Нова промоция на Wood-Mizer!** Колкото повече допълнително оборудване и екстри добавите към Вашия банциз, толкова по-голяма отстъпка ще получите. Свържете се с нас, за да научите повече.

Златка - златното момиче

В полите на Елено-Твърдишкия Балкан се гуши село Сборище. Там, на 13 юни 1961 г., се ражда момиче, което родителите кръщават с хубавото име Златка. Без да са проучвали теории, модерни понастоящем, че в името на човека е заложено неговото бъдеще, родителите на Златка просто са искали тя да порасне хубаво, скромно, ученолюбиво, работливо момиче, да се омъжи, да отгледа дечица. Да бъде щастлива и обичлива. И Златка, като добро момиче, на драго сърце изпълнявала тази родителска „програма“. Добавила е към златното си име обаче нещичко, което само тя е могла да добави - станала известна с професията си. Тази година по време на Седмицата на гората, събрала колегията в Благоевград, с обявяване на името на човека, който става носител на най-високото лесовъдско звание „Лесовъд на годината“ за 2012 г. на тържествената сцена се качи една смутено усмихната дама. Това беше инж. Златка Азманова - лесовъд от Сливен.

Злати завършва Математическата гимназия в Сливен. Добра математичка е, обича химия. Докато размишлява къде да кандидатства за висше, щастлива и влюбена, се омъжва. Златка е пример за това как една силна жена може да успее навсякъде. Ражда син, започва работа като чертожник в ДПП „9 септември“ в Твърдица и записва да учи заочно във ВЛТИ - все в една година. Съпругът на Златка също учи - във Висшия институт за архитектура и строителство. За изпити учи заедно с малкия си син Иван - той много обича да разглежда учебниците ѝ (днес Иван е пораснал мъж, който вече трябва да чете книги на своя малък син). През 1983 г. Златка постъпва на работа в Горското стопанство в Твърдица като лесничей.

- Отидох там с притеснение - разказва Златка, - загърба си нямах горски техникум, само две години теория от института. Но ме приеха с голяма топлина. И това изигра решаваща роля, за да заобичам тази професия.

През 1986 г. завършва ВЛТИ и получава неочаквано за нея предложение - да стане директор на едно промишлено предприятие. Тя отказва с думите „оставам в горите“, с което смайва много хора.

Златка не само остава, тя навлиза все повече и повече в работата, с хъс и желание да бъде най-добрата. С усмивка си спомня за един от първите си опити да заложи пробна площ от един декар в млада смърчова култура, в която да определи запас, състав, ползване. Под-

помагана от ученици, които навремето много участваха при маркирането, установява краен резултат - площта излезе... триъгълна. Но опитът идва с работа и упоритост.

Когато Златка е лесничей в Твърдица, големите залесявания, които се извършваха в стопанството, особено през 60-те години на миналия век около новостроящия се яз. „Жребчево“, през 80-те намаляват. Но пак са на госта големи площи. Много се и сече. Стопанството има високи запаси на едра гървесина. Организацията на труда в дърводобива е със собствени комплексни бригади, които в стопанството работят до 1995 година. Стопанството преживява тежък снеголом през 1987 г. и благодарение на тези бригади цялата калямметна маса от 12 000 м³ е усвоена до края на годината. Трудността на дърводобива не е само за работниците на тежък планински терен, но и за плановиците. Независимо че до началото на 90-те години стопанството е планово, не се допускат голи сечи. Водят се повече краткосрочно-постепенните сечи, с което се постига равномерно изсичане на гървостоя, а след това - и възобновяване. Инж. Азманова е удовлетворена от този период на стопанисване на горите, които тук са предимно букови, но като специалист вижда и минуса, че въпреки отличното естествено възобновяване, гората е едновъзрастна.

Междувременно Златка все повече се интересува от икономиката на горското стопанство. През 1988 г. гори работи в Плановия отдел на ГС - Твърдица. През 1990 г. ѝ предлагат да стане началник-отдел „Труд и работна заплата“ в стопанството и тя приема. Тогава решава да получи и икономическо образование. Такъв шанс се открива, когато тогавашният Комитет по горите подпомага изпращането на кадри от горите за двегодишно обучение в УНСС. През 1990-1991 г. Златка придобива квалификация „специалист по управление на фирмата“. Със създаването на горско-търговските фирми инж. Азманова е поканена да оглави една от тези фирми, но отказва с думите: „Оставам да работя за гората като лесовъд“.

През 1998 г. инж. Азманова става зам.-директор на ДЛ - Твърдица. А след една година е поканена за главен експерт по стопанисване в Регионалното управление на горите - Сливен. Златка го усеща като завръщане към това, което обича и умее да върши най-добре. Основната ѝ работа е на терена - проверява и одобрява плановете за сечи. Колегите знаят, че инж. Азманова не е лесен проверяващ.

- Не правих компромиси с гората, но първо разговарях с колега и давах шанс да си поправи грешките - казва Златка, - защото не може единият само да нарежда, а другият само да изпълнява. Явно са я слушали, щом за 11 години като експерт по стопанисване в РДГ е предложила за наказание само двама колеги. От горските стопанства на Сливенската дирекция знаеха и друго, че когато я питат за нещо, тя ще намери начин да отговори.

През 2011 г. инж. Златка Азманова е поканена в екипа на Югоизточното държавно предприятие - Сливен, като

началник-отдел „Стопанисване на горите“. В състава на Предприятието са 31 стопанства, най-отдалечените от централата са ДГС в Ивайловград и Кости. Четири Регионални дирекции по горите провеждат своята контролна дейност на територията му. Инж. Азманова е посетила почти всички стопанства. Надява се, че стилът ѝ на работа в РДГ - повече да разговаря и да решава проблемите колегиялно, ще свърши добра работа и в

Предприятието. Твърди, че нямат конфликтни отношения с контролиращите органи - РДГ в Сливен, Стара Загора, Бургас и Кърджали. Натрупаният през годините професионален опит помага на инж. Азманова да се проявява като отличен специалист по стопанисване. Това е и решаващият фактор за номинирането ѝ от Регионалното гружество на СЛБ за „Лесовъд на годината“ за 2012 година.

- Когато обичаш работата си - казва инж. Азманова, -

трябва да ставаш все по-добър и да се учиш на новото. - В последно време сме се насочили към екологосъобразни, по-дългосрочни видове сечи, стремим се да създаваме разновъзрастни гори, които да бъдат по-устойчиви. В Бургаския и Сливенския регион по-голямата част от горите са издънкови насаждения, които трябва да превръщаме в семенни. Хубаво е, че откакто съществува ЮИДП, имаме средства за отглеждане на младите гори без материален добив. Едно дете, като се гледа добре от мъничко, то израства добре. Така е и с младите насаждения. Голяма част от нашите гори влизат в екологичната мрежа „Натура 2000“, 50 на сто от горите са със специални функции, главно водохранни. В новите горскостопански планове, които правим сега, сечите ще бъдат съобразени изцяло с програмата и тези функции на гората.

Независимо че инж. Азманова е специалистът, който казва „къде и колко да се сече“, тя е съхранила в себе си такава отговорност на лесовъд, че буквално се разболява при вида на непочистено сечище или намачкан погост. От тази нейна „болест“ я лекуват колегите, като ѝ препоръчват да ходи в сечището две години след проведената сеч.

- Природата е велико нещо - вълнува се Златка, - когато лесовъдът приложи правилен метод, тя ти се отблагодарява, когато сгреши - е двойно отмъстителна. Примери за възобновяване на гората на малки площи в Сливенско видяхме много. Спирахме не пред един „котел“ и инж. Азманова с грейнало лице разказваше кога и как е освободена тази площ, кога започва възобновяването ѝ. И то се вижда с просто око как майката-гора, която е карала да речем до 150-та си година, с правилно изведена сеч на малки площи и естествено възобновяване отстъпва място на младото поколение (сн. 1).

Още по-интересно бе в опитните площи, в които се прилага концепцията за стопанисване на млади гори, прилагана в германската провинция Саарланд. Саарландският метод е относително нов и за Германия, започва да се разработва в началото на 90-те години на XX век. В основата си той е преди всичко икономически метод, но базиран на екологични основи. Според биологичните особености на дървесните видове и индивидуалните качества на отделните дървета се прави отглеждане на единични дървета в насаждението, наричани „дървета на бъдещето“, а не чрез прилаганите у нас площи сечи в насаждения. По Саарландския метод в ЮИДП ще се стопанисват общо 1233 дка - в ДГС в Твърдица, Сливен, Котел, Тича, Кости, Граматиково, Царево. Именно началната фаза на изпълнението на метода видяхме на територията на ДГС - Сливен (сн. 2). Има ли място тази концепция в нашата лесовъдска практика, животът ще покаже. Но за инж. Златка Азманова това е едно от новите предизвикателства, които тя приема смело - преминава обучение и залага първите площи.

Когато Златка Азманова се прибира с отличието „Лесовъд на годината“ в Шивачево, където живее откакто е омъжена, реакцията на близките я трогва много. Благодарна е и на колегите, които са я предложили за най-високото лесовъдско звание. Но най-голямо вълнение изпитва, когато разказва за него на родителите си. Радостта им е огромна - тяхната Златка е наистина златното момиче.

Светлана БЪНЗАРОВА

Булфорест

Второто издание на „Булфорест шоу“ - изложението за горско стопанство, машини и технологии, се състоя от 30 май до 1 юни на връх Мечи чал, над Чепеларе.

Изложението се проведе под егидата на Министерството на земеделието и храните, в партньорство с Изпълнителната агенция по горите, Община Чепеларе и Националното сдружение на собствениците на недържавни гори „Горовладелец“.

За настроението на посетителите и гостите в деня на откриването се погрижи Виевската фолклорна група с ръководител Емил Узунски.

Приветствие към присъстващите поднесе Емил Капон - представител на организаторите „Фернет България“ ООД.

На официалното откриване (сн. 1) присъстваха инж. Пенчо Дерменджиев - директор на РДГ - Пловдив, който поздравя присъстващите и прочете поздравителен адрес от изпълнителния директор на ИАГ инж. Красимир Каменов, инж. Сашка Иванова - зам.-директор на РДГ -

шоу отново на Мечи чал

Смолян, инж. Анелия Почеканска - председател на УС на Националното сдружение на собствениците на негържавни гори „Горовладелец“ и Тодор Бозуков - кмет на Община Чепеларе, който приветства гостите като домакин.

Лентата бе символично „разсечена“ от инж. Анелия Почеканска и Тодор Бозуков (сн. 2).

Програмата продължи с демонстрации на фирмите изложители. Посетителите можаха да видят „на живо“ гърводобив, гървообработване, гасене на горски пожар, почвоподготовка и садене на фиданки (сн. 3-8). Бяха представени новостите в професионалната горска техника, сред които харвестър, мини товарачи и многофункционални машини за горската промишленост, трактори, машини за нагробяване на гървета и камъни, моторни лебедки, процесори и машини за рязане и цепене на гърва, моторни триони, принадлежности за работа в гората, високопроходими автомобили и други.

Учениците от Професионалната гимназия по селско, горско стопанство и туризъм „Н. Вапцаров“ - Чепеларе, направиха демонстрации на техники по сглобяване и разглобяване на моторен трион, прецизно и комбинирано рязане, след което всички получиха грамо-

ти за участие (сн. 9).

На работната среща по проблемите на стопанисването на горите експерти от ИАГ запознаха представителите на Асоциацията на рогонските общини с нормативни документи и бяха полезни с актуална информация.

Състезанието за най-добър секач се проведе на втория ден на изложението в три дисциплини: сглобяване и разглобяване на бензиномоторен трион (сн. 10), комбинирано рязане (сн. 11) и прецизно рязане (сн. 12).

Сили премериха общо 16 участници от Горовладелските производителни кооперации „Гора“, „Сакарка“, „Св. Илия“ и „Борица“.

Деветчленна комисия компетентно оценяваше резултатите.

Наградите от „Husqvarna“ и „Oleo-Mac“ заслужиха Съби Чекръкчиев от ГПК „Св. Илия“, който събра най-много точки, след него се погреди Красимир Банев от ГПК „Сакарка“, а на трето място бе Николай Киров от ГПК „Гора“. Всички те получиха медали и предметни награди, а купата тази година остана в ГПК „Св. Илия“ (сн. 13).

Юлия СЪБЧЕВА
Снимки Йордан ДАМЯНОВ

ДГС - Стара Загора: НАЙ-ВАЖНА Е МОТИВАЦИЯТА

Държавно горско стопанство - Стара Загора, е основано през 1891 година. Стопанисва гори върху държавна горска територия от 30 397.4 ха, разположени по южните склонове на Сърнена Средна гора и северозападните разклонения на Сакар планина. Средната надморска височина варира от 100 до 900 метра. Стопанството е разположено на територията на четири общини - Стара Загора, Гълъбово, Раднево и Опан, и съответно 102 землища. Носи името на град Стара Загора, където е и седалището на административното управление.

Да влезеш в ремонтираната сграда на ДГС - Стара Загора, си е преживяване. Началото на юни е. Отпреди ни посреща градинка и детски кът, изграден и дарен от горското стопанство за децата в квартала, а вътре попадаш в чудесна обстановка, където във фоайето от мултимедия звучи песента „Хубава си, моя гора“. Впечатляваме се и от заседателната зала, която доскоро е била влажно мазе. Надничаме и в новите офиси, където ни посреща приветливият колектив на стопанството. За една година, откакто е директор, инж. Севдалина Иванова е променила коренно облика на сградата и околното пространство, изкушавам се да отбележа - личи си женската ръка.

- Основна задача на всички горски служители е грижата за горските територии, но за да се осъществява това успешно, е необходимо да се погрижим за самите служители - да им се осигурят удобни и комфортни условия за работа, както и да се обезпечат с необходимите превозни средства за ежедневната им работа. За около два месеца бе извършен доста сериозен ремонт на административната сграда на стопанство-

то и бяха закупени две високопроходими автомобили, които с основно ремонтираните единадесет осигуряват относително доброто транспортно обезпечаване на горските служители на ДГС - Стара Загора - споделя инж. Иванова, като акцентира на мотивацията на служителите.

После излиза за кратко и се завръща с двамата заместник-директори инж. Ярослав Ярославов и инж. Деян Белемезов, и главния счетоводител Иванка Бинева, които ни представя с кратките, но значещи думи: „Ние сме добре сработен екип“. Това веднага си личи и по финансовите резултати - на второ място в предприятието след ДЛС „Мазалат“ от общо 31 поделения на ЮИДП.

- Проектираното средногодишно ползване в държавните горски територии на ДГС - Стара Загора, е 42 599 м³ лежаща маса, което се реализира от провеждането най-вече на отгледни и възобновителни и с по-малък дял санитарни сечи. През 2012 г. в стопанството са добити и реализирани 39 678 м³ дървесина и приключихме годината с 88 100 лв. печалба - споделя инж. Иванова. Най-голямото ни удовлетворение е фактът, че горското стопанство успя да предостави на местното на-

Директорът на ДГС - Стара Загора, инж. Севдалина Иванова

селение 15 000 пр. м³ дърва за огрев в най-трудните месеци в кърната есен и зима. През 2013 г. при разчет 45 298 м³ до края на май са добити 20 810 м³ (46 %) и са реализирани 17 560 м³ (40 %). Основен проблем за стопанството през 2013 година е реализацията на технологичната дървесина, която представлява 60 % от общия добив. Основен купувач за нашия район е фирма „Кастамону - България“ АД, с Горно Сахране, но от начало-

Колективът на стопанството със зам.-директора инж. Ярослав Ярославов, директора инж. Севдалина Иванова, зам.-директора инж. Деян Белемезов и гл. счетоводител Иванка Бинева (на първия ред отляво надясно)

мо на годината изкупуването на дървесина е силно затруднено, а в определени интервали от време и преустановено.

Реализацията на дървата за огрев за район като нашия не е трудност, защото все още те са най-евтиното гориво за отопление, а и още повече цената от миналата година не е променяна. Стопанството осигурява дърва за огрев по списъци, съгласно чл. 111 от ЗГ, както и извършва директни продажби на физически и юридически лица - запознава ни с работата инж. Иванова.

Разговорите решаваме да продължим на терена - домакините има какво да ни покажат и с какво да се гордеят.

Стопанисваната залесена площ включва 20.1 % иглолистни култури, представени основно от черния бор, и 79.9 % широколистни насаждения, предимно издън-

кови. На територията на стопанството се намират откритите рудници на „Марица изток“, където преди години за първи път в Бъл-

гария е извършена биологична рекултивация чрез залесяване върху насипища с иглолистни видове - черен бор, и с широколистни видове - акация, гледичия, мизлива върба, червен американски дъб. Това е извършено с цел подобряване на почвеното богатство и възстановяване на ландшафта и околната среда. Създадените насаждения показват много добър растеж и състояние.

Последната инвентаризация на горските територии в ДГС - Стара Загора, е извършена през 2006 г., съгласно която средната възраст на гората е 39 години, средната пълнота на насажденията - 0.8 (0.76), средният бонитет - 4 (3.9), средният годишен прираст - 2.57 м³/ха, средният запас - 84 м³/ха, а общият запас е 3 млн. м³.

Първо спираме в м. Медни рудници. Тук още през IV век е започнало добиване на медна руда. А днес виждаме изведена сеч в издънково насаждение (сн. 1).

Сечта се извършва от фирми, спечелили тръжните процедури за добив, като са включени клаузи, касаещи дисциплината на ползване, според които го участие в тръжната процедура не се допускат фирми, чиито работници имат два и повече акта за нарушения по Закона за

горите от началото на същата година. След освидетелстване на сечището част от вършината се продава на местното население по списък, изготвен от съответния кмет и утвърден от Горското стопанство. По този начин се улеснява и естествено възобновяване, което тук вече е започнало. На втория обект виждаме издънково и естествено възобновяване на габър, а по-нататък - пример за добре изведена възобновителна сеч през 2011 г. и чудесните дъбови и липови фиданки, които вече зеленят (сн. 2).

След това се запътваме към иглолистна култура с противопожарни минерализовани ивици, които се поддържат в много добро състояние (сн. 3), но след скорошното си посещение при колеги в Турция, от горското стопанство има какво да желаят. Впечатлени са от техниката и възможностите, с които разполага южната ни съседка, както и с противопожарните мерки, които са осигурени - горските територии се наблюдават със сателит, разполагат с вертолети, булдозери. При потушаване на горски пожари организацията се създава от горското стопанство, което е водещо в тези случаи. Отделят се средства и за превенция - минерализованите ивици са широки по 100 м, от които вътрешните 20 м се запазват като път, а след това е залесено с трудногорима храсталачна растителност. Пълнотата на иглолистните гори се намалява, така че да могат да ограничат бързо пожара. При върхов пожар шишарките отхвърчат на 100 м и

нашите 10-метрови ивици са крайно недостатъчни, споделят колегите. Добрите практики биха могли да се възприемат и у нас - категорични са от ДГС - Стара Загора. През 2012 г. на територията на стопанството са възникнали и са потушени 12 горски пожара върху площ от 2910 дка, от които 2470 дка в държавни горски територии.

Стопанството разполага със специализиран противопожарен автомобил „Тойота хайлукс“, с водовместимост 400 л, който е много мобилен и спомага за бързото ограничаване на пожарите в по-ранна фаза. С автомобила се оказва помощ и на съседните горски стопанства.

Докато разговаряме за пожарите, се издигаме над село Дълбоки, където огнената стихия изпепели около 6000 дка през 2007 година. Днес на мястото на пепелището зеленят бор, липа, акация, цер. Цялата опожарена площ е залесена, а гледката буги оптимизъм (сн. 4). Фиганките за залесяванията са осигурени от собствените разсадници, които в ДГС - Стара Загора, са два - в Старозагорски минерални бани, в който има създадена семенпроизводствена градина от сребрист смърч, и в покрайнините на Стара Загора - горски разсадник „Зора“.

Докато пътуваме към втория, инж. Севдалина Иванова разказва:

- През 2012 г. с голям ентузиазъм започнахме възстановяването на разсадник „Зора“, тъй като последните години той не е използван по предназначение. В момен-

та в разсадника са засадени 5000 тополови резника, които показват много добър растеж и ще бъдат използвани за посадъчен материал при извършване на проектираното залесяване на типични тополови месторастения. Засадени са 1500 бр. ела за производство на коледни елхи, акация, както и достатъчно количество декоративни фиданки. На територията на разсад-

ника са създадени пет семенпроизводствени градини - от питомен кестен, лешник и акация, атласки кедър и сребролистна липа. Възстановява се сградният фонд и оградата, а със създадените култури, за радост на всички нас, територията започва да придобива типичния вид на горски разсадник.

В това се уверяваме още с пристигането си. Всичко е подредено изрядно. Осигурена е необходимата техника за работа и условия за поливане. Разсадникът разполага с хладилна камера за съхранение на семена. В момента съхранява 700 кг акациеви семена от собствената семенпроизводствена градина. Посреща ни ръководителят на разсадника Георги Георгиев (сн. 5) и ни развежда навсякъде с такава гордост и ентузиазъм, че не можем да не видим и тополовите фиданки, и фиданките, които се отглеждат за коледни елхи, и кедъра за производство на школувани фиданки, и семенпроизводствените градини. Не можем да не се запознаем и с работниците, които се грижат за тази зелена люлка (сн. 6). Разсадникът е буквално в края на града до последните жилищни блокове, затова е особено важно да се възстанови цялостно оградата на цялата площ от 230 дка, обяснява инж. Иванова. Заговаряме и за охраната.

- Територията на ДГС - Стара Загора, е разпокъсана и опазването ѝ е свързано с повече транспортни разходи. В района на горското стопанство има няколко невралгични района, характеризиращи се с по-голяма концентрация на нарушения по Закона за горите. Това са райони с предимно ромско население, в които през последните години населението изключително бързо се увеличава. ДГС - Стара Загора, с подкрепата на ОД на МВР и съдействието на Общинското ръководство на Община Стара Загора поде различни инициативи за ограничаване на нарушенията и за преодоляване на последствията от тях - споделя инж. Севдалина Иванова.

На това място вече си мисля, че няма как да не успеят, защото се е случило най-важното - целият колектив е мотивиран да постигне най-доброто.

Юлия СЪБЧЕВА
Снимки Йордан ДАМЯНОВ

Семинари на Лесозащитна станция - София

През юни ЛЗС - София, организира и провежда семинари за защита на горите от болести, вредители и други повреди с представители на собственици на горски територии във връзка с провеждане на лесопатологични обследвания и засилващите се процеси на съхнене в естествените и изкуствено създадените горски екосистеми. Първият от семинарите се състоя в с. Арбанаси на 3-5 юни. Обучението се проведе за всички териториални поделения към Северноцентралното държавно предприятие - Габрово, които са в обсега на Регионалните дирекции във Велико Търново, Шумен, Русе и Ловеч, и Северозападното държавно предприятие - Враца. Участие в семинара взеха инж. Тодор Бонев - зам.-директор и инж. Красимира Дамянова - експерт от СИДП, инж. Венцислав Каменов - представител на СЗДП. Презентация на тема „Мониторинг на карантинните вредители по горските видове“ представи инж. агр. Васил Скумриев от Областната дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Велико Търново.

От 5 до 7 юни семинарът във Вършец бе с представители на териториалните поделения на СЗДП - Враца, които са в обсега на Регионалните дирекции в Берковица и София, и общини. На съвещанието присъстваха представители от Община Бойница, чиито горски територии през пролетта на 2013 г. бяха напълно обезлистени от гъботворка, тъй като не бе проведена авиоборба. На семинара бе представен видео материал, демонстриращ възможностите на авиохимичната борба срещу този вредител.

На 11-13 юни в м. Предела край Разлог семинарът бе за служители от териториалните поделения на Югозападното държавно предприятие от района на РДГ - Благоевград. Представител на ЮЗДП бе инж. Вера Станишева. Презентация „Мониторинг на карантинните вредители по горските видове“ представи инж. агр. София Стаменова - главен експерт от ОДБХ - Благоевград. От името на проф. Павлос Скентеритис от Гърция бе представена презентация „Съвременни средства за борба с короядите, кореноатакуващите насекоми и други“.

Последният от семинарите бе проведен на 18-20 юни в с. Костенец. Участваха представители от териториалните поделения на ЮЗДП - Благоевград, в обсега на РДГ - Кюстендил, и РДГ - София, както и Държавните горски стопанства в Рибарица и Тетевен, представители на общини и Частна горскостопанска единица „Царска Бистрица“. В работата на семинара взе участие инж. Иван Янев - председател на Управителния съвет на ЮЗДП. Бе представен филмов материал за естествените врагове на гъботворката в природата от доц. д-р Янчо Найденов.

На втория семинар подробно бяха разисквани следните теми: Актуални проблеми на лесозащитата; Причини за съхненето и повредите от екстремни климатични фактори; Методи и срокове за лесопатологично обследване и изготвяне на прогноза за очакваните нападения от болести и вредители; Работа и проблеми в информационната система на ИАГ - модул „Лесопатологично обследване и мониторинг“; Специфични задачи и проблеми на лесозащитата по райони.

Директорът на ЛЗС - София, доц. д-р Янчо Найденов на всички семинари представи богато разнообразие от презентации и дискутира актуалните проблеми, които стоят пред лесозащитата сега. Отговорниците в Софийската лесозащитна станция по райони - инж. Рени

Семинар във Вършец

Семинар в м. Предела

Теренно посещения на семинара в Костенец

Бечева, инж. Марий Занфиров, инж. Владимир Владимиров, инж. Костадин Мъгев, инж. Валентин Чолашки и инж. Антонина Георгиева, запознаха участниците в семинарите с причините за съхненето и повредите от екстремните климатични фактори, както и със специфичните задачи и проблеми на лесозащитата по райони.

На семинарите присъстваха представители на съответните териториални поделения, общини и лицензирани лесовъди с достъп до електронната информационна система на ИАГ - модул „Лесопатологично обследване и мониторинг“. Инж. агр. Вяра Роснева - главен експерт в ЛЗС - София, запозна присъстващите с основните проблеми и изисквания при въвеждането на данни и отчитане на лесозащитни мероприятия. По тема „Методи и срокове за лесопатологично обследване и изготвяне на прогноза за очакваните нападения от болести и вредители“ тя подробно се спря на методите за лесопатологично обследване за по-важните насекоми вредители и болести, начините и изискванията за събиране на проби и изготвяне на достоверна прогноза за следващата година.

В програмата на всеки от семинарите бе включено посещение на теренен обект с повреди от съхнене.

Инж. агр. Вяра РОСНЕВА
Инж. Наджи ХАДЖИСЮЛЕЙМАН

Неутрализирана ли е гъботворката?

Проф. Георги ГЕОРГИЕВ, проф. Пламен МИРЧЕВ - Институт за гората - София,
проф. Мара ТАБАКОВИЧ-ТОШИЧ - Институт за гората - Белград

***Lymantria dispar* (L.) (Lepidoptera: Erebidae).** Гъботворката е най-опасният вредител в горите на Европа, Азия и Северна Африка. Видът е широк полифаг - свързан е с над 300 вида широколистни и иглолистни дървета и храсти, но предпочита гъбове (*Quercus* spp.). Щетите са най-големи в страните от Югоизточна Европа, където има изобилие на хранителни растения и благоприятни за развитието на насекомото условия. При каламитетни прояви вредителят обезлиства стотици хиляди хектари горски насаждения. В България повече от половината от всички повреди в горите се причиняват от *L. dispar* (Мирчев и др., 2003).

През 1869 г. гъботворката е пренесена в Северна Америка. Поради отсъствие на естествени неприятели видът става един от главните вредители в широколистните гори на САЩ и Канада, където са реализирани различни програми за биологична борба с него посредством интродукция на паразитоиди, хищници и патогени от различни части на естествения ареал. Сред тях най-значима и резултатна е интродукцията на ентомопатогенната гъба *Entomophaga maimaiga* Humber, Shimazu & Soper (Entomophthorales: Entomophthoraceae) от Япония.

Интродукция на *E. maimaiga* в САЩ. *E. maimaiga* е внасяна два пъти в популации на *L. dispar* в САЩ - през 1910-1911 г. в района на Масачузетс (Speare, Coley 1912) и през 1985-1986 г. в района на Ню Йорк и Вирджиния (Hajek et al., 1995). След интродукциите патогенът не е установен в експерименталните популации, но през 1989 г. е регистрирана силна епидемия на вредителя едновременно в седем североизточни щата (Andreadis, Weseloh, 1990). Епидемии на *L. dispar* от *E. maimaiga* избухват на много места и през следващите години. Чрез естествено разширяване на ареала и изкуствено разселване в популациите на гостоприемника патогенът понастоящем е разпространен в 17 щата на САЩ (Hoover, 2000; Smitley et al., 2000; Balser, Baumgard, 2001; Hajek et al., 2005; Flickinger, 2005; Childs, Swanson, 2006 и др.) и в една провинция на Канада - Онтаро (van Frankenhuyzen, Villedieu, 2000; Howse, Scarr, 2002). В новите територии *E. maimaiga* се проявява като изключително ефективен регулатор на числеността на гъботворката - след епидемиите на много места вече не се води борба с нея. Например в централната част на щата Ню Йорк не са наблюдавани никакви каламитети на вредителя след 1992 г. (Hajek 1997; Kereselidze et al. 2011).

Интродукция на *E. maimaiga* в България. България е първата страна в Европа, където *E. maimaiga* е интродуцирана успешно през 1999 г. с изолат от САЩ (Pilarska et al., 2000). През 2005 г. са регистрирани първите силни епидемии на вредителя от патогена на няколко места в Северна и Южна България (Pilarska et al., 2006). Бързото потискане на каламитетите показва, че в комплекса на регулиращите фактори на вредителя се е включил нов мощен биоагент. През периода 2008-2012 г. у нас е реализиран проект с Фонд „Научни изследвания“ на тема „Въздействие на ентомопатогенната гъба *Entomophaga maimaiga* Humber, Shimazu & Soper върху популацията на гъботворката *Lymantria dispar* (Linnaeus) и биологичното разнообразие на ентомофауната в гъбовите гори в България“ (подробна информация може да се намери на уебстраницата на проекта <http://www.entomophaga.com>).

След 2008 г. са извършени шест нови интродукции на *E. maimaiga*. Кратка информация за опитните обекти, популационната плътност на *L. dispar* и произхода на *E. maimaiga* е представена в таблицата. Две интродукции са направени през пролетта (2008 и 2011 г.), а останалите - през есента. Интродукциите доведоха до потискане на нововъзникващите огнища на гъботворката.

Таблица

Опитни обекти, численост на *L. dispar* и произход на *E. maimaiga*

Находище	Горско (Ловно) стопанство	Географски координати	Нагм. в., м	Численост на <i>L. dispar</i> *	Дата на интродукцията	Произход на <i>E. maimaiga</i>
Съдиево	Нова Загора	42°31,783'N; 026°08,901'E	151	83	28.03.2008 г.	България
Асеново	Г. Оряховица	43°17,695'N; 026°04,051'E	401	78	18.11.2009 г.	САЩ
Славяново	Попово	43°17,090'N; 026°08,834'E	345	89	18.11.2009 г.	САЩ
Руец	Търговище	43°12,119'N; 026°37,950'E	312	76	18.11.2010 г.	България
Дългач	Търговище	43°12,966'N; 026°42,478'E	193	86	18.11.2010 г.	България
Солник	Ст. Оряхово	42°54,268'N; 027°44,296'E	202	183	05.04.2011 г.	САЩ

* Яйчни купчинки на 100 дървета

Фиг. 1. Смъртност на възрастни гъсеници на *L. dispar* от *E. taimaiga* в района на с. Славяново

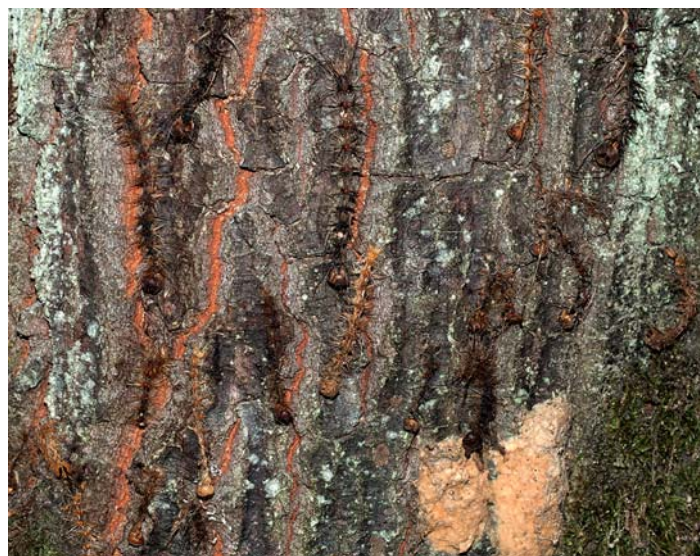
Интродукция през 2008 г. Опитната площ в землището на с. Съдиево е заложена в неголям (около 110 ха) изолиран от селскостопански земи горски масив, с преобладаващ вид летен дъб (*Quercus robur* L.) във възраст 55 години. През 2008 г. *E. taimaiga* зарази и унищожи 87.5 % от гъсениците на *L. dispar* в пета и шеста възраст. Късната епизоотия доведе до обезлистване на насажденията до 60-80 %. Редукцията в числеността на новата генерация на гъботворката бе 96.4 %, а през 2009 г. не са отчетени никакви яйчни купчинки на вредителя.

Интродукции през 2009 г. Опитните площи в с. Асеново и с. Славяново се намират в непосредствена близост (около 5 км) в горски масив, формиран от възрастни насаждения с преобладаващо участие на цер (*Quercus cerris* L.). През пролетта на 2010 г. се разви епизоотия по гъботворката, която засегна 44.1-54.1 % от средновъзрастните ларви и 95.0-97.4 % от възрастните ларви (фиг. 1). Дефолиация в насажденията не е наблюдавана. Редукцията в числеността на новата генерация достигна 55.1-81.8 %, а една година по-късно - 100 %. През 2010 г. са отчетени епизоотии на гъботворката от *E. taimaiga* на много места в района на Горна Оряховица и Попово, благодарение на които каламитетът на вредителя в района е потиснат.

Интродукции през 2010 г. Опитната площ в района на с. Руец е заложена в 45-годишно смесено насаждение от цер и обикновен габър (*Carpinus betulus* L.), а в с. Дългач - в 35-годишна култура от червен дъб (*Quercus rubra* L.) и едролостна липа (*Tilia platyphyllos* Scop.). През май и юни на 2011 г. в района на Търговище имаше чести и обилни валежи, в резултат на които силна епизоотия от *E. taimaiga* унищожи напълно средновъзрастните и възрастните ларви на гъботворката (фиг. 2). Дефолиация в насажденията не е наблюдавана и яйчни купчинки в новата генерация на вредителя не са отчетени. Конигиална инфекция от *E. taimaiga* по гъботворката е констатирана повсеместно и на други места в района на Търговище, което без съмнение доведе до бързо затихване на каламитета на вредителя в Североизточна България, къ-

дето има най-много гъбови гори и традиционно най-силни нападения от гъботворка. Добре е известно, че при конигиални инфекции *E. taimaiga* може да се разпространява повече от 100 км за един сезон (Elkinton et al., 1991).

Интродукция през 2011 г. Опитната площ в района на с. Солник е заложена в 80-годишно смесено насаждение от благун (*Quercus frainetto* Ten.) и цер. През пролетта на 2011 г. е установена смъртност при 80.4 % от възрастните гъсеници на *L. dispar*. Намалението на числеността на гъботворката в следващата генерация е 77.6 %, а една година по-късно - 86.3 %. Въпреки смъртността, поради високата популационна плътност на вредителя през 2011 г., е наблюдавана силна, а на много места пълна дефолиация в гъбовите гори по Черноморското крайбрежие в района на Държавно ловно стопанство „Несебър“, на 30-50 км от Солник (фиг. 3). Патогенът не е интродуциран в този район,

Фиг. 2. Смъртност на *L. dispar* от *E. taimaiga* в района на с. Руец

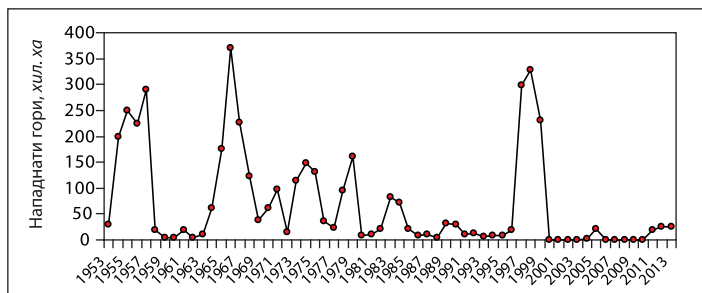
Фиг. 3. Обезлистено гъбово насаждение в района на Несебър през 2011 г.

но е съвсем сигурно, че се среща там, при условие че е установен на много места по черноморското крайбрежие и в Странджа (Георгиев и др., 2011). Невъзможност-

та да се развие масова епизоотия по гъботворката без съмнение се дължи на липсата на валежи между средата на май и средата на юли. Жизнеността на азиатските гъботворки на *E. taimaiga* при престоя им в почвата е над 10 години, патогенът действа не само при висо-

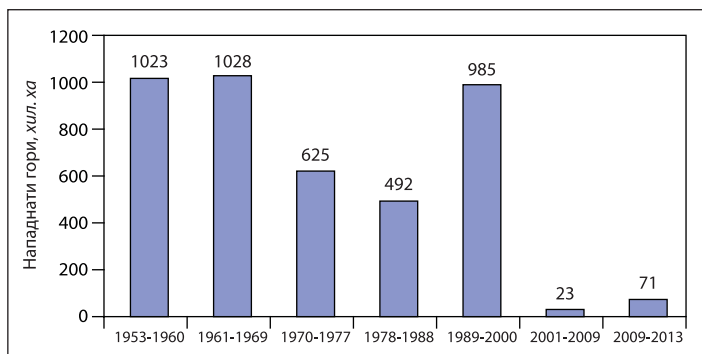
Фиг. 4. Разпространение на *E. taimaiga* в България

Фиг. 5. Нападения от *L. dispar* в горите на България през периода 1953-2013 г.

ки, но и при ниски нива на популационна плътност на гостоприемника, но епизоотии силно зависят от наличието на валежи по време на неговото ларвно развитие (Найек, 1999). През 2012 г. условията за проява на *E. taimaiga* бяха по-благоприятни и каламитетът на вредителя бе потиснат на много места по Централното черноморско крайбрежие (фиг. 4).

Разпространение на *E. taimaiga* в България. Мониторингът върху *E. taimaiga* показва, че патогенът се среща почти повсеместно в страната. Той е установен на много места на територията на 20 гор-

Фиг. 6. Нападнати гори при отделните градации на *L. dispar* през периода 1953-2013 г. в България

ски и ловни стопанства, където е интродуциран или е разширил ареала си при естествено проникване в популации на гъботворката (фиг. 4).

В местата, където патогенът не е интродуциран, смъртността на гостоприемника варира в широки граници, при средногодишни стойности за страната 21-56 % (непубликувани данни).

Анализ на нападенията на *L. dispar* в България. Значението на *E. taimaiga* като лимитиращ фактор на гъботворката проличава от анализа на нападенията на вредителя преди и след интродукцията. В години на каламитетни прояви преди интродукцията обезлистванията надхвърлят 150 000 ха, а през 1966 и 1998 г. стойностите достигат съответно 370 000 и 328 000 ха (фиг. 5).

След интродукцията на патогена (1999 г.) нападенията рязко намаляват. Обезлиствания в горите най-често не се наблюдават, а там, където възникват каламитети, те затихват бързо, при което годишните стойности на нападенията като цяло за страната не надхвърлят 25 000 ха (фиг. 5).

През последните 60 години са възникнали 7 градации на *L. dispar* в България (последната протича сега и се очаква да приключи към 2017-2018 г.) (фиг. 6). Стойностите на нападенията при отделните градации преди интродукцията варират между 492 000 и 1 028 000 хектара. При първата градация на гъботворката след интродукцията на *E. taimaiga* нападенията от вредителя са едва 23 000 ха, или 2-5 % от нормалните стой-

Фиг. 7. Струпвания на заразени гъсеници на *L. dispar* по стъблата на дърветата

ности преди интродукцията. За първите четири години на новата градация нападенията засягат 71 000 ха гори, а до нейния край не биха могли да надхвърлят 150 000 ха (15-30 % от нападенията преди 2000 г.). Данните за нападенията на *L. dispar* в България пре-

Фиг. 8. Загинали гъсеници на *L. dispar* от *E. taimaiga* в района на Белград

ги и след 2000 г. убедително доказват ефективността на *E. taimaiga* като лимитиращ фактор на вредителя и дават категоричен отговор, неутрализирана ли е гъботворката в България. Впечатляващо е обстоятелството, че след 2000 г. почти не е провеждана борба срещу *L. dispar*, за разлика от предишната практика на широко използване на химични и бактериални инсектициди.

Разширение на ареала на *E. taimaiga*.

E. taimaiga разширява своя ареал в съседните на България страни. През 2011 г. патоген е установен в европейската част на Турция (Georgiev et al., 2012a) и Сърбия (Табакović-Tošić et al., 2012), а през 2012 г. - в Гърция и Македония (Georgiev et al., 2012b). Видът неотдавна е съобщен в Грузия (Kereselidze et al., 2011) и може да се предположи, че вече е разпространен и в други райони на Европа и Мала Азия.

В Централна Сърбия през 2011 г. *E. taimaiga* е причина за затихването на два много силни каламитета на *L. dispar* (3500 и 5000 яйчни купчинки/ха) (Табакović-Tošić et al., 2012). През 2012 г. е потиснат още един си-

лен каламитет на вредителя в района на Белград (непубликувани данни) (фиг. 7 и 8).

През 2012 г. са регистрирани няколко епизоотии на гъботворка, причинени от *E. taimaiga* в Източна Сърбия, в района на Долни Милановац и Неготин (непубликувани данни). В настоящия момент в Института за гората в Белград се разработва проект на тема „Нови технологични методи за защита на горите на основата на ентомопатогенната гъба *Entomophaga taimaiga* за решаване на проблема с честото възникване на каламитети на гъботворката в горските екосистеми на Сърбия“. В процес на одобрение е и друг проект, предвиждащ широкомащабно вътреареално разселване на *E. taimaiga* в огнищата на гостоприемника в страната. Това свидетелства за значимостта на ролята на биологичния агент в регулирането на числеността на гъботворката. От друга страна, унифицираната програма е доказателство за екологична култура, адекватност, институционална отговорност и зрялост при определянето на подходите за управление на популационната плътност на вредителя.

Очаквани нападения от *L. dispar*. През 2013 г. се очакват обезлиствания от *L. dispar* в Северозападна България, Източните Родопи, Дървентските възвишения и Странджа. Числеността на вредителя на отделни места е много висока - 230-280 яйчни купчинки на 100 дървета, което надхвърля 5000-8000 яйцекупчинки на хектар (фиг. 9).

Гъбният патоген не е установяван досега в местата на новите нападения, но най-вероятно вече е попаднал там чрез въздушен пренос на а zigospори. Не е изключено част от гъсениците да се заразят и загинат, но няма гаранция, че ще се развият епизоотии. Масова смъртност може да се очаква в насаждения, където вече има натрупан запас от а zigospори в почвената постилка. Изкуственото внасяне на инокулум би повишило възможността за заразяване на гъсениците на гъботворката. В тази връзка разселването на *E. taimaiga* от места с епизоотии в нововъзникващи огнища следва да се превърне в текуща задача и да залегне в основата на разработване на интегрирана система за борба с вредителя.

Специфичните характеристики на *E. taimaiga* - висока вирулентност, видова специфичност и способност за регулиране на числеността на *L. dispar* не само при високи, но и при ниски нива на популационна плътност на гостоприемника, характеризират патогена като класическа форма на биологична борба и високоефективна и екологосъобразна алтернатива на използването на бактериални и химични инсектициди. След интродукцията на *E. taimaiga* нападенията от гъботворка възникват по-рядко, а каламитетите затихват по-бързо, което се отразява благоприятно на здравословното състояние на горите. Отпадането на необходимостта от борба с вредителя води до значителни икономии на средства - в България само за десетина години са спестени над 5 млн. лева. От друга страна, намаляването на употребата на инсектициди подобрява качествата на жизнената среда в горите с рекреационни функции и допринася за възстановяване и запазване на биологичното разнообразие в горските екосистеми.

Фиг. 9. Силно нападение от *L. dispar* през 2012 г.

Професионалните гимназии премериха сили в горски многобой

Националното състезание „Горски многобой“ се провежда от 7 до 9 май в курортен комплекс „Цигов чарк“, край яз. „Батак“, под патронажа на Министерството на образованието, младежта и науката. Домакин бе Професионалната гимназия по горско стопанство и дървообработване „Стефан Божков“ - Батак.

Състезанието бе открито от Невена Кавлакова - директор на Професионалната гимназия. Поздравления към участниците поднесоха инж. Маргарита Гатева - държавен експерт в МОМН, и Трендафила Стойчева - общински съветник в Община Батак. Официални гости на състезанието бяха доц. Милко Милев - декан на факултет „Горско стопанство“ в ЛТУ, инж. Петко Врачовски - началник-отдел в ИАГ, представители на фирмите „STIHL“ и „Husqvarna“, гости от Община Батак, директори на горски стопанства, граждани, ученици. За доброто настроение на участниците и гостите се погрижи танцовият състав при читалище „Четвърти май“ - Батак.

На техническата конференция бяха определени индивидуалните и отборните номера на участниците.

Състезанието се проведе на 8 май - в два етапа. Участваха 7 отбора - ученици от професионалните гимназии от Берковица, Банско, Батак, Велинград, Хасково, Чепеларе и Кралево - Сърбия.

За първия етап домакините на състезанието определиха трасе с дължина 2300 м в пресечен планински терен, по дължината на което бяха разположени четири пункта: разпознаване на експонати по клонки с листа, семена и проби; разпознаване на експонати от гъби, насекоми вредители, повреди и следи от дивеч; садене на фиданки; спортен риболов.

Във втория етап на състезанието бяха включени три дисциплини: монтаж и демонтаж на бензиномоторен верижен трион; прецизно рязане на шайби; поваляне, кастрене, разкрояване и кубирание на изголисто дърво.

Участниците в състезанието показаха професионални знания и умения, а техните постижения оцени компетентно жури.

На тържествена церемония, под звуците на каба гайда и рогопски народни песни, се състоя награждаването на участниците.

Наградите - купи, медали, плакети, предметни награди и грамоти, осигуриха МОМН, „STIHL“ и „Husqvarna“, Община Батак, домакините от ПГТСД „См. Божков“ - Батак, ЮЦДП (ДГС - Батак, ДГС „Рогопи“ - м. Снежана, ДАС „Широка поляна“ и други).

В **индивидуалното класиране** първите две места заеха възпитаниците на ПГДС „Цар Иван Асен II“ - Хасково, Хасан Хасан и Иван Тенчев, а на трето място се погреди Димитър Желязков от отбора на домакините. Наградите - медали и грамоти, връчи доц. Милко Милев от ЛТУ.

В **отборното класиране** първи беше отборът на ПГТСД „См. Божков“ - Батак, втори - отборът на ПГДС

„Цар Иван Асен II“ - Хасково, а трети - отборът на ПАГ „Н. Ванцаров“ - Банско.

Наградите - медали и грамоти, връчи инж. Петко Враховски от ИАГ. В крайното класиране най-високо на стълбицата бе отборът на ПГСД „Цар Иван Асен II“ - Хасково, след него се подреди отборът на ПГСД „Ст. Божков“ - Батак, а трети се класираха учениците от ПГТС „Хр. Ботев“ - Велинград.

Наградите - купи, медали и грамоти, връчи инж. Маргарита Гатева от МОМН.

Предметни награди на участниците и отборите бяха връчени от името на спонсорите „STIHL“ и „Husqvarna“, от името на кмета на Община Батак, Общинския съвет в Батак и други.

Невена КАВЛАКОВА - директор на ПГСД „Ст. Божков“ - Батак

- 1-3. Откриването на състезанието
4. Разпознаване на експонати от клонки с листа, семена и проби
5. Садене на фиданки
6. Спортен риболов
7. Монтаж и демонстрация на бензиномоторен верижен трион
8. Прецизно рязане на шайби
9. Поваляне на иглолистно дърво
10. Кастрене на иглолистно дърво
11. Първо място в крайното класиране - ПГСД „Цар Иван Асен II“ - Хасково
12. Второ място в крайното класиране - ПГСД „Ст. Божков“ - Батак
13. Трето място в крайното класиране - ПГТС „Хр. Ботев“ - Велинград

На 18 юни в Лесотехническият университет бе организирана пресконференция, на която чл.-кор. Атанас Ковачев обяви приключването на проекта „Модернизация на библиотечно-информационния център, въвеждане на енергийна ефективност и изграждане на достъпна архитектурна среда в Лесотехническият университет - София“, на който той е ръководител. Проектът започна през 2010 г. и е осъществен с финансовата помощ по Оперативната програма за регионално развитие „Подкрепа за осигуряване на подходяща и рентабилна инфраструктура на висшите училища в градските агломерации“ и е на стойност 3 840 073.71 лева. От Европейския фонд за регионално развитие са осигурени 3 264 062.65 лв., националното съфинансиране е в размер на 381 121.06 лв., а собственият принос на Университета възлиза на 194 890 лева.

Дейностите, които са изпълнени с реализацията на проекта, включват изграждане на модерен Библиотечно-информационен център. Той ще повиши възможностите и капацитета на съществуващата информационно-комуникационна инфраструктура, ще подобри обслужването и сигурността, както и енергийната ефективност чрез реализиране на мерки за повишаване на енергийната ефективност и инсталиране на енергоспестяващо IT оборудване, ще разшири набора и обхвата от предлаганите услуги, като ще осигури

достъп до образователните услуги на лица с увреждания чрез изграждане на достъпна среда в сградата на центъра. Библиотечно-информационният център ще способна развива научно-изследователска дейност и ще осигури условията за прилагане на иновационни методи за обучение (вкл. дистанционно) чрез обновяване и внедряване на нови технологии.

Проектът е изработен от Архитектурно ателие „АРХИХОЛ“ и колектив архитекти - Г. Дойчинов, Г. Цанков, А. Дамянова, Г. Цанкова. В своето слово чл.-кор. А. Ковачев отбеляза: „Инвестиционният проект се характеризира с иновативност

във функционално-плановата и обемно-пространствената композиция и оригинален интериорен образ. Той засяга част от площите на трите етажа (нива) на Учебно-лабораторния комплекс (УЛК). Посредством презграждане на преградни стени и пространства, без да се засягат конструктивни елементи, се създава модернизирана и съвременна среда за нуждите на Библиотечно-информационния център. Приобщават се нови помещения, разположени в близост до зоната, която досега не бяха функционално обвързани с библиотеката.

Обхватът на разработката е близо 1300 м², включваща достъпна от партера на сградата до основното пространство на Библиотечно-информационния център през три етажа. Самият център е с площ от 880 кв. метра. Осигурени са 45 индивидуални работни места, оборудвани с компютърни конфигурации, три залчитални за екипна работа на групи от 8-10 души и зони за свободен достъп до литературата.

Заемната служба е развита в пространството на читалнята на площ от 30 м² и има стелажи с обща дължина около 150 линейни метра. Общата дължина на рафтовете в читалнята за свободен достъп и залците за груповата работа са близо 485 л. м, а контролираните рафтове са около 30 линейни метра.

Реализацията дава съвременно решение чрез осигуряване на електронен достъп до библиотечния фонд посредством места за терминали и места за преносими компютри. Осигурен е професионален бук-скенер, с чиято помощ библиотечните работници имат възможността да дигитализират всяка новопостъпила книга, списание или друга научна литература. Изградените оптични трасета и структурно-кабелна система на практика нямат ограничения по отношение на скорост в мрежата. Скоростта на връзката до крайните потребители е минимум 1 Gbit/s, а свързаността между 2-те сгради (сграда А и УЛК) позволява скорост до 40 Gbit/s. Всички направени измервания са гарантирани с тестове и 25 години гаранция в активната си част.

Новоизграденото съвременно помещение разполага със собствено климатизиране, захранване и свързаност. В реализацията се разчита на последна генерация маршрутизатори Cisco Systems с вградени защитни стени, с висока производителност, гигабитови оптически и медни преносители.

Безжичната мрежа, изградена за Лесотехническият университет, е от последно поколение и се характеризира

Ръководителят на проекта чл.-кор. Атанас Ковачев представя модерната и функционална нова придобивка на ЛТУ

ра с възможности за самозащита, висока сигурност на потребителите, мрежата и данните. Управляващите контролери от последно поколение следят наличния радиоэфир и адаптират мрежата с цел осигуряване на максимално покритие и скорост на потребителите.

Реализацията на съвременен Библиотечно-информационен център доведе до цялостно обновяване на на-

личната информационна и комуникационната инфраструктура между основните корпуси на Лесотехническият университет, както и техническо и информационно осигуряване на най-съвременно технологично ниво. Това позволява Лесотехническият университет да се превърне в образователна институция, съизмерима с водещите образователни институции у нас и по света.“. ¶

Информация

Възобновена е традицията за провеждане на съвещания по маркиране

След тригодишно прекъсване на 29 и 30 май на територията на Регионалната дирекция по горите - Кюстендил, се проведе традиционното за българските лесовети съвещание по маркиране. Инициативата е на РДГ - Кюстендил, със съдействието на Югозападното държавно предприятие - Благоевград. В съвещанието взеха участие около 120 служители на РДГ, ЮЗДП, Изпълнителната агенция по горите, Лесозащитната станция - София, държавните горски и ловни стопанства, представители на общините - собственици на гори, попадащи в териториалния обхват на РДГ.

Съвещанието бе проведено на регионален принцип, съответно в ДГС - Брезник - за лесоветите от Пернишка област, и в ДАС „Осогово“ - за лесоветите от Кюстендилска област.

За обект на разискванията бяха избрани насаждения,

характерни за територията на стопанствата, подходящи за провеждане на отгледни и възобновителни сечи. В хода на програмата бяха дискутирани проблемите, констатирани при извършваните от Регионалната дирекция текущи проверки, свързани с маркирането и подготовката на насажденията за провеждане на лесоветски мероприятия. Целта на съвещанието е подобряване на методиката и техническото изпълнение при маркиране на проектираните сечи и правилна оценка на действителното състояние на предстоящите за маркиране насаждения при определяне на вида и интензивността на сечта, в съответствие с извършените промени на нормативната и справочната база.

Инж. Кирил ИВАНОВ
Инж. Георги СТОИЧКОВ

ОБЗОР НА СЪСТОЯНИЕТО НА

Таксацията на дивеча през пролетта на 2013 г. се провежда съгласно указанията на Изпълнителната агенция по горите, дадени с писмо № ИАГ 3827/28.01.2013 година. В определения срок бяха проведени съвместни регио-

нални съвещания за организацията, сроковете и методите за таксирание на дивеча с представители на ловните сдружения и с представители на юридическите лица, с които има сключени договори за стопанис-

ПРОЛЕТНО ТАКСИРАНЕ НА ДИВЕЧА В БЪЛГАРИЯ

РДГ	ВИД ДИВЕЧ												
	ЕДЪР ДИВЕЧ									ДРЕБЕН ДИВЕЧ			
	Бл. елен	Ел. лопатар	Сърна	Дива свиня	Дива коза	Глухар	Муфлон	Тиб. як	Зубър	Заек	Фазан	Яребица	Кеклик
Берковица	219	27	1261	655						474	263	211	143
Бургас	1729	414	2692	4403			303			1248	10	58	
Благовестград	107	93	1898	1861		174	185			2129	20	477	657
Варна	1050	558	928	2344			266			1522	2259	491	
Велико Търново	1359	231	1618	2004			207			177	291		
Кърджали	212	214	996	880			593			780			95
Кюстендил	197	84	624	679	42		67			252		430	45
Ловеч	891	136	974	1675						205	129	40	
Пазарджик	348	123	1625	1063	277	784	192			497		30	5
Пловдив	998	459	1892	1936	614	284	329			1174	1104	1199	141
Русе	2234	295	1671	1260			52		31	2171	694	293	
Сливен	962	112	1589	2035			216			932	3067	383	65
Смолян	244	96	935	892	349	503	323			969		85	46
София	1724	1632	1463	2053			1029	22		384	210	369	
Стара Загора	545	3	946	1054			9			787	288	316	53
Шумен	2815	122	1394	2005			96			1100	290	30	
ДАСР по РДГ	15 634	4599	22 506	26 799	1282	1745	3867	22	31	14 801	8625	4412	1250
НП Рила													
НП Пирин													
НП Ц. Балкан													
УОГС - Петрохан	27	86	127	42						56			
УОГС - Юндола		44	60	32		6	53			52			
Кричим		190					64			12			
МНО	4		15	25									
Предост. на др. ведомства:	31	320	202	99	0	6	117	0	0	120	0	0	0
Берковица	113	4	4685	3813						26 656	24 466	28 248	360
Бургас	502	71	2985	4132						18 582	2420	14 545	550
Благовестград			2440	3106		3				20 984	460	13 939	8104
Варна	434	88	2780	2589			173			27 040	9616	15 260	
Велико Търново	1064		5996	4827			88			17 993	17 961	6103	114
Кърджали	104	2014	8367	5672						25 386	6726	19 005	2647
Кюстендил	22		3425	2709						7016	460	11 169	2064
Ловеч	668		9180	3809						36 152	26 580	13 734	170
Пазарджик	30		1891	2039		46				13 101	727	19 255	259
Пловдив	191		3938	2386	8	36				42 518	7254	81 876	1170
Русе	984		3154	1683						37 006	12 267	8254	
Сливен	613	36	3644	3974						28 709	7489	25 427	1409
Смолян	477		5269	2824	464	953	63			9990		2178	1170
София	155	141	8411	7312			13			11 772	1934	15 297	1358
Стара Загора	217	4	2712	2667			43			19 196	8695	26 731	840
Шумен	1541		2825	2153						18 912	3090	11 158	2
ПАСР по РДГ	7115	2358	71 702	55 695	472	1038	380	0	0	361 013	130 145	312 179	20 217
ОБЩО ДАСР 2013 г.	15 665	4919	22 708	26 898	1282	1751	3984	22	31	14 921	8625	4412	1250
ДАСР 2012 г.	14 557	4526	20 723	25 690	1163	1685	4226	18	25	14 173	8341	4320	1150
% спрямо 2012 г.	7.1	8.0	8.7	4.5	9.3	3.8	-6.1	18.2	19.4	5.0	3.3	2.1	8.0
ОБЩО ПАСР 2013 г.	7115	2358	71 702	55 695	472	1038	380	0	0	361 013	130 145	312 179	20 217
ПАСР 2012 г.	6789	2012	66 997	53 591	384	964	369			376 741	131 236	305 084	21 710
% спрямо 2012 г.	4.6	14.7	6.6	3.8	18.6	7.1	2.9			-4.4	-0.8	2.3	-7.4
ВСИЧКО 2013 г.	22 780	7277	94 410	82 593	1754	2789	4364	22	31	375 934	138 770	316 591	21 467
ВСИЧКО 2012 г.	21 346	6538	87 720	79 281	1547	2649	4595	18	25	390 914	139 577	309 404	22 860
% спрямо 2012 г.	6.3	10.2	7.1	4.0	11.8	5.0	-5.3	18.2	19.4	-4.0	-0.6	2.3	-6.5

ДИВЕЧОВИТЕ ЗАПАСИ В БЪЛГАРИЯ

ване на дивеча. Ловните сдружения представяха графици за провеждане на таксацията. Към момента общо за страната има около 140 сключени договора с юридически лица за стопанисване и ползване на дивеча, като най-много - 36 договора, са сключени в района на дейност на РДГ - Бургас.

- 2013 г.

ХИПНИЦИ			
Вълк	Чакал	Лисица	Ск. кучета
60	82	263	65
63	1293	571	92
117		569	115
	739	370	112
9	207	293	60
21	34	260	82
39	4	158	23
28	144	210	25
54		359	64
88	44	516	48
7	972	259	96
97	643	377	123
45		363	88
48	151	336	65
40	182	221	60
13	528	280	124
729	5023	5405	1242
11		84	20
2		12	
		3	
13	0	99	20
149	2860	2861	2308
154	3812	1913	992
135	61	1612	889
3	3288	2270	2557
52	2880	2547	2389
215	3467	4627	2489
140	290	1244	1046
21	4885	3642	3733
16	438	1096	771
88	1709	2263	1821
15	2115	1849	2390
179	4963	2709	1166
141		2571	1030
181	1483	3061	2083
53	4146	2308	1180
12	3149	2229	2577
1554	39 546	38 802	29 421
742	5023	5504	1262
696	4655	5255	1179
6.2	7.3	4.5	6.6
1554	39 546	38 802	29 421
1544	36 690	37 501	28 944
0.6	7.2	3.4	1.6
2296	44 569	44 306	30 683
2240	41 345	42 756	30 123
2.4	7.2	3.5	1.8

Беше направена необходимата подготовка за правилното провеждане на таксацията на дивеча както в държавните ловностопански райони и дивечовъдните участъци, така и в ловностопанските райони, в които дивечът се стопанисва от ловните дружини. Таксирането на дивеча в дивечовъдните участъци, за които има сключени договори, се провеждаше от юридическите лица, сключили съответните договори за стопанисване на дивеча.

На проведените регионални съвещания бяха разисквани начините за най-точно установяване на реални дивечови запаси. Направени бяха анализи на таксациите, плановете за ползване и реализирания отстрел през 2012 година. Особено внимание беше обърнато на данните, получени от реализирания отстрел през 2012 г., показател за установяване на действителния запас на дивеча в съответните ловностопански райони.

От представените обзори за състоянието на дивечовите запаси по регионални дирекции е видно, че таксирането на дивеча е преминало при добре създадена организация и контрол. При преброяването на едрия дивеч е използван методът на пълното преброяване, като най-голямата тежест дават целогодишните наблюдения. Най-точни са резултатите, подадени от ДАС, в които има постоянно присъствие на терена и наблюдения на местата за подхранване на дивеча, водопойща, калища и дивечови просеки, както и сватбовищата на благороден елен и елен лопатар, където се следи поведението на дивеча и мигра-

ционните процеси целогодишно.

В предоставените ловностопански райони наблюденията се извършват предимно през ловния сезон.

Във всички ловностопански райони беше спазено изискването за едновременно провеждане на таксация в съседни ловностопански райони. В предоставените ловностопански райони таксацията се извършваше в присъствието и под контрола на служители от ДГС, ДАС и РДГ.

Данни от проведените таксации в трите национални парка не бяха представени, поради което не са посочени. От 21.12.2012 г. мечката не е ловен вид и запасите ѝ се отчитат от МОСВ.

Резултатите от таксацията бяха представени в срок, като данните са отразени в съответните форми в интернет базираната информационна система на ИАГ.

Анализът на резултатите налага извода, че при едрия дивеч във всички ловностопански райони като цяло се формират дивечови популации, които постепенно нарастват.

БЛАГОРОДЕН ЕЛЕН

Общата му численост възлиза на 22 780 броя, от които в държавните ловностопански райони (ДАР) - 15 665, и в ловностопанските райони на дружините - 7115. В сравнение с миналата година има увеличаване с 1434 броя, или с 6.3 %.

По-голям ръст на запасите има в РДГ - Русе - с 874 (64 %), където тенденцията от преходните години за увеличаване на запаса се запазва. Към данните на РДГ - Русе, са посочени и данни от таксацията на ДАС „Воден - Ири Хисар“.

Половото съотношение на този вид дивеч в държавните ловностопански райони е 1:1.5 в полза на женските екземпляри.

Запасът като цяло е под допустимия за страната, с изключение на районите на РДГ - Шумен, където вече четвърта година е над допустимия. В тези райони е необходимо да се предприеме правилно и целесъобразно стопанисване на този вид, а именно приважване на популацията към нормална или близка до нея възрастова структура и полово съотношение. Необходимо е да се премине към интензивен процес на качествена селекция с цел подобряване на трофейните качества, основно в ДАСР, и към улов за разселване.

ЕЛЕН ЛОПАТАР

Запасът е 7277 броя, от които 4919 в държавните ловностопански райони и 2358 в ловностопанските райони на ловните дружини. В сравнение с миналата година има нарастване на запаса с 739 броя, или с 10.2 %. Извършените контролни таксации в някои държавни ловностопански райони потвърждават наличната численост на запаса. Увеличаването на запаса в РДГ - Русе, се дължи на включената численост от елен лопатар на ДАС „Воден-Ирихисар“.

Половото съотношение на този вид дивеч в държавните ловностопански райони е 1:1.4 в полза на женските екземпляри.

Запасът е под допустимия за страната.

СЪРНА

Запасът от сърна е 94 410 броя, от които 22 708 в държавните ловностопански райони и 71 702 в ловностопанските райони на ловните дружини. В сравнение с миналата година увеличаването е с 6690 броя, или с 7.1 %.

При анализ на данните е констатирано, че видът поддържа бавния, но постоянен темп на завишаване на запаса. Една от причините за бавния темп на нарастване тук е загубата на голяма част от естествения прираст. Може да се говори вече за стабилизиране на запасите на сърната общо в страната.

Като цяло за страната запасът от сърна е значително под допустимия.

ДИВА СВИНЯ

Дивата свиня наброява 82 593.

Нарастването на запаса спрямо миналата година е с 3312 броя, или с 4.0 %. Този запас като цяло за страната е в рамките на допустимия. По-нататъшното увеличаване на запаса от дива свиня неминуемо ще доведе до редица проблеми, свързани най-вече с щетите, които тя нанася на селското стопанство, и вероятността от поява на заболявания от класическа чума по свинете в отделни райони с висока плътност.

ДИВА КОЗА

Запасът наброява 1754.

Увеличаването на запаса спрямо миналата година е с 207 броя, или с 11.8 %.

Общо за страната числеността на дивата коза не е реална поради липсата на таксационни данни за 2013 г. от трите национални парка. Популацията на дива коза на територията на РДГ - Смолян, е стабилна, като е достигнат допустимият запас и има естествено разселване на вида в предоставените ловностопански райони.

МУФЛОН

Броят на муфлоните е 4364, с 231 (5.3 %) по-малко в сравнение с 2012 година.

Продължава тенденцията на спад на числеността на муфлona в държавните ловностопански райони на РДГ - Велико Търново - с 192 броя (48.1 %). В района на РДГ - Ловеч - ДУ „Бялка“ спадът е с 84 броя (100 %) спрямо 2012 година.

ГЛУХАР

Общият брой на глухарите е 2789.

В сравнение с миналата година общо за страната се наблюдава увеличаване от 140 броя (5.0 %).

Общата численост на вида във всички ловностопански райони сочи относително стабилизиране на запаса.

ЗУБЪР

Зубрите са 31. В сравнение с 2012 г. числеността на вида се е увеличила с 6 броя (19.4 %) Стопанисва се единствено в района на ДЛС „Воден-Ирихисар“.

ТИБЕТСКИ ЯК

Броят на яковете е 22. В сравнение с 2012 г. численост-

та им се е увеличила с 4 броя (18.2 %).

Стопанисва се единствено в района на ДЛС „Витиня“.

АЛПИЙСКИ КОЗИРОГ

По данни от таксацията наличие на алпийски козиорог няма. Липсва информация за числеността му в районите на националните паркове.

ДРЕБЕН ДИВЕЧ

Заек - 375 934 броя, намаляване с 14 980 (4.0 %) спрямо 2012 г.; фазан - 138 770 броя, намаляване с 807 (0.6 %); яребица - 316 591 броя, увеличаване със 7187 (2.3 %); кеклик - 21 467 броя, намаляване с 1393 (6.5 %).

Спадът в числеността на гребния дивеч в предоставените ловностопанските райони се дължи главно на неизпълнение на ловностопанските мероприятия - подхранване и биотехнически съоръжения; постоянно увеличаващия се брой на хищниците, в т.ч. и пастирските кучета, както и на продължаващото браконьерство.

Реалната численост на гребния дивеч във всички ловностопански райони ще бъде установена след провеждане на контролните есенни таксации.

ХИЩНИЦИ

Към април 2013 г. в страната обитават 2296 вълка, което е с 56 броя, или с 2.4 %, повече отколкото през миналата година.

Чакалите в сравнение с миналата година са се увеличили с 3224 броя, или със 7.2 %, и наброяват 44 569. Нарастването на популацията на чакала продължава осезателно.

Запасът от лисица е 44 306 броя. Увеличаването спрямо 2012 г. е с 1550 броя, или с 3.5 %.

Причината за увеличението на тези видове хищен дивеч е главно в неизпълнението на задължителния план за отстрел.

По данни от таксацията във всички ловностопански райони обитават 30 683 скитащи кучета. В сравнение с миналата година числеността им е нараснала с 560 броя, или с 1.8 %.

При тази численост на хищниците се налага изводът, че без целенасочено регулиране на популациите им възпроизводството на останалия дивеч ще бъде компрометирано.

Като цяло здравословният статус на дивеча през 2012 г. беше добър.

И през 2013 г. работата по достигане на допустимите запаси и селекция в популациите трябва да продължи като основна предпоставка за добиване на качествени трофеи.

И в бъдеще усилията ще бъдат насочени главно към упражняване на постоянен контрол от страна на стопанисващите дивеча (ДГС, ДЛС и юридически лица), със съдействие на МВР по места, срещу браконьерството, извършване на проверки по време на ловните излети, както и към ефективната борба за намаляване на числеността на хищниците, свързана със задължителния планов отстрел във всички ловностопански райони. Стриктно спазване на ЗЛОД и действащата нормативна база.

Инж. Юлиан РУСЕВ

началник на отдел „Лов и опазване на дивеча“ в ИАГ

ГПК „Карлък - СС“: Няма друга алтернатива освен да укрепва

В рогопско селище и по работа да отидеш, посрещат те все едно си отишъл на гости. Желанието да представят своята работа, занаят, творчество, къща, е добронамерено и спокойно. Така беше и когато пристигнахме да се запознаем с дейността на Горовладелската производителна кооперация „Карлък - СС“, чието управление се намира в прекрасното рогопско място - Широка лъка, прилегнало на хълбока на Перелишкия дял, и само 2 км го делят от най-високия рогопски връх. Самата кооперация е създадена в далечната 1925 г., в близкото населено място - с. Солища, символ на което са върховете Карлък и Турлата, особено красиви в лятната си премяна.

Село Солища много се гордее не само със своята природа, но и с древната си история. То възниква на мястото, на което в наше време са намерени останки от присъствието на хора, живели в старожелязната епоха, и на траките, отличаващи се с високата си материална и духовна култура. Родоначалниците на днешните солийски жители се заселват тук някъде през XVII век.

Духовният светлик гори ярко в живота на селото през XIX век. Отварят врати стожерите на обществото - църквата, училището, читалището.

И докато историята на селището по най-добрия начин се пазела като част от роговата памет, предавана устно от поколение на поколение, е минал не само XX век, а е настъпил и XXI-ят. За да не се загубят безвъзвратно безценните зрънца на миналото, обществеността на с. Солища се включва в събирането на материали за родното село и през 2004 г., с помощта и на Горовладелската кооперация, издава книгата „Солища“. В тази селищна история горските кооперации заемат подобаващо място.

Горското и кооперативното дело в Рогопите, макар и започнали преди повече от век, са сравнително добре проучени. Солищенската кооперация не е отделен случай в Централните Рогопи, но пък нейното създаване и развитие има свой колорит.

През 1883 г. Третото народно събрание разделя горите на България като държавни, частни и общински. Рогопчани започват да купуват гори и пасища от напусналите планината юруци. За всяка покупка те се сдобиват с документ за собственост (тапиу). Необходимостта от земя за земеделие и паша кара населението да сече и да опожарява част от горите. Богатството на рогопчанина тогава не се измервало в дървен материал, а в многобройните стада овце. Със следващия Закон за горите (от 1904 г.) горите се обявяват

за държавни. Лишени от пашата за овцете и придобитата с опожаряване земеделска земя, хората масово започват да се изселват към равнината. Обезлюдяват се цели села, а това е все пак границата на младата българска държава. За да върне населението по родните места, правителството е принудено да върне и горите на бившите им притежатели, за което издава и специален закон и указ от 1911 година. „Връщането“, или приватизацията на горите, всъщност представлява възможност хората да изкупят от държавата бившата си собственост на поносими цени - от един до три златни лева за декар, и да се сдобият с нотариални актове.

С идването на власт през 1923 г. на правителството на БЗНС, което в програмата си залага кооперативното движение, и с приетия Закон за изменение и допълнение на закона от 1911 г. настъпва нов ред в стопанисването на горите в Рогопите - на кооперативни начала.

Тази форма на загружен общ труд и взаимопомощ не е чужда на рогопчанина. Така и в Солища още през 1906 г. няколко предприемчиви стопани получават разрешение за строеж на дърскорезница (бичкия) в една от местностите на землището. И през 1920 г. няколко горовладелци искат от Община Широка лъка разрешение да си построят дърскорезница на Карлък, което е уговорено.

Истинското начало на Горовладелската производителна кооперация, наречена на името на гордия връх - „Карлък“, е с дата 28 януари 1925 година. Днес можем само да си представим този ден на снежната рогопска зима, в който жителите на Солища се събират на учредителното събрание, на което по законов ред създават кооперацията, приемат нейния устав, избират управителния съвет и председател - Илия Чернев. За целия този делови ред има запазени писмени документи, включително и воденият протокол. Още по-трогателни „документи“ са оригиналите на изказванията на двамата от участниците в събранието. Четейки и днес тези прости и човешки думи, които обясняват, че кооперацията е „сдружение на слабите, за да си помагат“, можем да разберем защо лицата на хората били озарени. От надеждата - да станат силни.

През следващите месеци на 1925 г. жителите на двесте села - Солища и Стикъл, уточняват по документи собствеността си върху горите, които влизат в определени ревири (общо пет). А през следващите години с много труд и отговорност членовете на кооперацията започват да осъществяват мечтите си за успех и

благодеяние.

Още в първите години след образуването на кооперацията започва организирана дейност, която включва маркиране на етапи в реверите, сеч, извоз на трупи до склад и дърскорезниците, дялане на греди. Готовите материали се продават на търг. През 1929 г. се назначава първия надзирател. През 1930 г. кооперацията изгражда две дърскорезници.

Интересна е историята на създаването към кооперацията на фонд „Вода“, който се учредява с решение на годишното събрание през 1936 година. Гласуваната вноска е 5 % и за десетина години набраната сметка във фонда е 150 000 лева. Тези пари подпомагат изграждането на водопровод.

Кооперацията подпомага и селското читалище и училище, не забравя и за по-бедните или болните си членове.

През 30-те години до началото на 1944 г., след която повечето кооперации в района се сливат, е най-успешният период на „Карлък“. Кооперацията става икономически силна и за решаване на всички селищни нужди се разчита на нея. Укрепнали материално, членовете на кооперацията не само осигуряват семействата си, но и заделят пари за образованието на децата си, и то не каквото и да е, а средно или висше. Неслучайно от Солища са излезли много образовани хора.

През 1948 г. горите в България стават държавна собственост. След две години с измененията в закона се постановява, че държавата трябва да изплати стойността на горите на стопаните с облигации, за срок от 15 години. Знаем, че това не се случва.

Историята на горите на Солища и Стикъл, разбира се, не свършва дотук. Писана в продължение на следващите 50-години, в периода на държавните гори, от лесолюбите и горските работници на ГС - Широка лъка, тя е със своите неоспорими постижения и ярки имена. В края на XX век, през 1997 г., излиза Закон за възстановяване на собствеността върху горите и земите от горския фонд. Връщането на горите на бившите собственици и стопани започва. В началото на XXI в. „Карлък“ записва нов момент в своята история - на своето възстановяване. Това става на 21 юли 2001 г., когато солищенци и стикълци единодушно решават отново заедно да се грижат за горите си и учредяват Горовладелската кооперация със същото име, добавяйки двете начални букви от названията на селата.

Така, разпростряна на три века, историята на гората под Карлък и Турлата продължава.

Площта на ГПК „Карлък - СС“ днес е 1000 хектара. В нея влизат частните горски реверии Карлък, Турлата, Туралското, Осиката, Ослен и Бърцето, намиращи се в землището на с. Солища, с надморска височина от 1300 до 2191 метра. Кооперацията е една от средноголемите в района. Член-кооператорите са 1918 души, повечето от които с неголеми горски имоти. Това са на следниците на бившите собственици, пръснати из цялата страна и чужбина. Всеки от тях получава наем от кооперацията за внесен дял гори. От възстановяването на кооперацията през 2001 г. наемът от 7 лв. на декар се е покачвал постоянно, стигайки до 32 лева. След това икономическата криза го сваля доста рязко, но през миналата година наемът се е стабилизирал до 27 лв. на декар. Дивидентите на кооператори-

Инж. Марко Шарков - председател на Управителния съвет

те с внесения съответен паричен дял пряко зависят от производствената дейност. Рентабилна ли е тя, дивидентите ще растат.

Процесът на внасяне на горите в „Карлък - СС“ е перманентен. Приемат се гори, които са в реални граници и с над 40-годишни насаждения, които се прибавят към общия баланс на кооперацията.

Ръководният орган е Общо събрание, който избира Управителния съвет (понастоящем е от петима души), и Контролния съвет (от трима души).

Основната дейност на Горовладелската производствена кооперация „Карлък - СС“ е дърводобив, дървопреработване, производство на объл и фасониран дървен материал и, разбира се, използване на рекреационния природен ресурс за развитието на туризма. На този ресурс могат да се посветят много страници, защото именно природните дадености, великолепно пазени и предавани от поколение на поколение, привличат хората отвсякъде. Тази нагласа за съхраняване на ценността на роговската природа кара кооператорите от двете села да полагат такива грижи за нея, за които и следващите поколения ще са им благодарни. Например на Турлата кооперацията се въздържа от ползване, макар да го има заложено в лесоустройствения си проект.

Горите на кооперацията са иглолистни с главния господар - смърч. В най-високата им част е дял от водогайната зона на Пампорово и Смолян. Уникални са показателите на един куб. м въздух в подножието на Солийски връх, където към небето вишат клони боровете на 200-300-годишна гора.

Можем да кажем още, че Горовладелската кооперация „Карлък - СС“ има „късмет“ да бъде ръководена от инж. Марко Шарков. Той е председател на Управителния съвет и лицензиран лесолюб за извършване на дейностите в горите. Лесовъд, закърмен още в семейната среда с голямата любов и отговорност към гората (баща му е дълги години горски надзирател, брат му - техник-лесовъд), с огромен професионален опит, дългогодишен директор на ГС - Широка лъка, и даже 5 години кмет на града, той умело води дейността на кооперацията.

- Кооперацията - казва инж. Шарков - е „мини“ Горско стопанство. Няма друга алтернатива, освен да укрепва, да се развива, да разширява дейността си. В настоящия момент тя е с голяма социална дейност. Много са исканията за помощи на член-кооператорите, защото живеем в трудно време. За това са създадени фондовете - „Резервен“, „ЛКМ“, „Бедствия“.

Да водиш добре делата, управлявайки собствеността на хората, е тънка работа. Именно в кооперативното сдружение проличава колко гъвкавост е нужна, колко бързи реакции на промени, случващи се в живота на хората и обществото. Например дърводобивът, който се извършва чрез договори с предприемачи, още от възстановяването на кооперацията потръгна и търсенето на дървесина е голямо. В кооперацията реагират, като решават да открият цех за преработка на дървесината във фасониран материал. Бумът на строителството способства тази крачка няколко години да бъде печеливша и почти цялата добита дървесина се преработва в цеха. С настъпването на икономическата криза на пазара започва да се търси повече обла дървесина със специални параметри. В кооперацията изчисляват, че такива сортименти тип „специална порчка“ имат по-голяма рентабилност, и в цеха започва да се преработва само половината от добиваната излоистна дървесина - 2500 м³, а останалата се продава като объл материал. На пазара, особено европейския, настана „мода“ на дървесен чипс и пелети за отопление и в кооперацията реагираха, като внесоха депозит за машина за преработка на дървесината в тези производи. А и погледнаха по-далече - да се изгради микропароцентрала в Широка лъка, работеща на чипс. Друга идея на кооперацията е да се обработват земеделски земи - тези, в които по естествен начин стават гори, или за земеделие и овцевъдство. Единствената възможност е такива земи да се вземат под наем или да бъдат убедени член-кооператорите да внесат ниви и ливади в кооперацията. След време кооперацията може да стане смесена, което ще бъде още един плюс в развитието ѝ. За жалост селищата на

Смолянската община като градска община не могат да кандидатстват за европейските субсидии за земеделски дейности. Но и това може да се промени.

За да спират рогонските мечки, които смело доближават стопанските дворове на хората, в кооперацията са измислили една хитринка. На границата между земеделския и горския фонд са засадили 1000 овошни дръвчета, които ще създадат хранителна база за мечките.

А на изоставени земеделски земи, на южния скат на Солища, кооператорите искат да създадат овощна градина.

Разбирателството между членовете на кооперацията е задължително условие за просперитета ѝ. Но колкото и разнопосочни да са исканията и вижданията понякога, инж. Шарков е убеден, че „Карлък - СС“ няма да стане първата кооперация, от която някой да поиска да „извади“ горите си.

Разбира се, „Карлък - СС“, както е било и в миналото, продължава да помага за провеждането на местните събори, поддържа ремонтите на параклиси, които тук са цели 36, на църквите, и те не са малко - 9.

Кооперативната форма на горовладение и производство на блага от частните гори е феномен на Средните Родопи. Той е предмет на социално-икономическите изследвания и гнес. По данни на ИАГ към 2010 г. са заведени на отчет 49 сдружения на горовладелци, като 90 % от тях се намират на територията на РДГ - Смолян. По-голямата част от тях са членовете на националното сдружение „Горовладелец“.

- При нас идват хора - разказва инж. Марко Шарков - и от други райони на Родопите, и от Средногорieto, да питат как могат да направят горска кооперация. Винаги започвам с това, че хората трябва да имат мотивация за сдружаване. Нататък е лесно.

Започнахме нашия разказ с думите за ненаатрапчивото гостоприемство на местните хора. Трябва да знаете, че то си върши тиха, но идеална работа. Много разпитвахме как работи кооперацията, научихме много и можехме да си тръгнем. Но когато загледахме Турлата, качихме се до параклиса „Св. Илия“, когато вдихахме аромата на нещо така добре „дозирано“ от природата, че всеки световен парфюмер би завидял, когато чухме ромоленето на водата, мекия напевен говор на възрастните хора, поседнали по пейките, и силните младежки гласове, долитащи от отворените прозорци на Музикалното училище в Широка лъка, този край ни спечели завинаги.

- Рано или късно - казаха ни тук - пак ще се върнете, защото сега само открехнахме вратичката към омаята на нашето място.

Ще се върнем. И още как.

Иван Славчев - председател на Контролния съвет

Георги Барганов, Милен Чавдаров, Здравко Кисимдаров, Иван Бориняшев - работници в цеха

Светлана БЪНЗАРОВА
Снимки Йордан ДАМЯНОВ

Над 16 тона отпадъци събраха участниците в Националния ден на природните паркове на 8 юни. Тази година кампанията, която привлича общественото внимание върху правилното поведение сред природата, беше под мотото „Не създавай нови видове“.

Инициативата се организира за шести пореден път от международната природозащитна организация WWF и Globul.

25 известни личности подкрепиха кампанията и се включиха в почистването.

Най-много доброволци посетиха Природните паркове „Рилски манастир“, „Странджа“ и „Врачански Балкан“. Много ученици се включиха в почистването на ПП „Сините камъни“, „Русенски Лом“ и „Персина“. Тази година в началото на събитието беше организирана специална лекция, представяща характерни видове за всеки един парк. След приключването на лекцията участниците имаха възможност да заснемат представените видове и получиха награди.

В екоакцията в **Природен парк „Рилски манастир“** (сн. 1, 2 и 3) взеха участие около 300 души, които почистваха районите в местностите Илийна река, Обедище, Студената чешма, Гроба на Иван Рилски и Кирилова поляна и събраха около 3 т отпадъци.

Сред тях бяха учениците от ОУ „Аверкий Попстоянов“ - гр. Рила, СОУ „Христо Ботев“ - Кочериново, Езикова гимназия - Благоевград, Туристическото дружество и Клуба на пенсионера в гр. Рила и още много доброволци от Благоевград и Дупница. Благодарение на финансовата подкрепа на Globul бе изградена гървена скара, по която да се преминава, с цел да бъдат опазени възстановените площи със защитения гървесен вид тис, бе направ-

вен и ремонт на кътове за отгих в м. Кирилова поляна. Честването бе открито с викторина, водещи бяха двамата от посланиците на парка - музикантите от Roots Rocket Александър Поплилов (Sen I) и Пламен Зафиров (Zafayah), продължи с игри на открито - гърпане на въже, надбягване с чували.

Всички участници в игрите получиха награди, осигурени от Дирекцията на Природен парк „Рилски манастир“, WWF и Globul. Посланикът на парка, синаптикът Станислава Цалова от bTV, също осигури тениски за награди.

Най-хубавите снимки, направени от участниците в почистването, бяха отличени от тримата посланици на парка. Мероприятието завърши с томбола с много награди и празник на открито.

Почистването на **Природен парк „Витоша“** (сн. 4 и 5) беше организирано в няколко пункта - местностите Дендрариума, Златните мостове, Офелиите и около с. Железница.

Експерти от Дирекцията на парка запознаха присъстващите с растителните и животинските видове и природните дадености на парка. След като получиха лакове, четки, чували и ръкавици, доброволците се захващаха да почистват определените райони и освежиха лаковото покритие на парковете съоръжения. Беше разкрито и почиствено нерегламентирано сметище в близост до хижа „Офелиите“. В акцията се включиха над 200 доброволци, сред които бяха и водещите Симеон Колев от „БГ радио“, Галина Щърбева и Богомил Грозев от „Нова телевизия“, Венелин Петков от bTV, Димитър Павлов от „ТВ 7“, актрисата, певица и писателка Вана Щерева и актьорът Филип Аврамов.

нови видове!

Събрани бяха около 26.5 м³ отпадъци.

Накрая за участниците имаше томбола с награди.

Над 100 доброволци се включиха в почистването на няколко от най-често посещаваните туристически маршрути и кътове за отдих на територията на **Природен парк „Сините камъни“** (сн. 6 и 7) - маршрут долна лифтена станция - скален феномен Халката, в м. Селището и около Тодоровото аязмо, в м. Равна река, около Детски кът „Кълвача“ и около езерото в м. Карандила. Сборен пункт за всички доброволци беше Информационно-посетителският център на парка в началото на Хайдушката пътека. Изнесена беше беседа за защитените растения и животни, след което кметът на Сливен инж. Кольо Милев изтегли печелившите имена от томболата. Наградите бяха осигурени от WWF и Globul.

Отново най-активни бяха учителите и учениците от няколко сливенски училища - ХГ „Д. Дамянов“, ГПЗЕ, „З. Стоянов“, VI ОУ „Братя Миладинови“, ПМГ „Добри Чинтулов“ и други.

Тази година посланици на Природен парк „Сините камъни“ бяха кметът на Сливен инж. Кольо Милев и актрисата от драматичен театър „Стефан Киров“ Николена Янчева.

Шестият национален ден на природните паркове събра над 160 ученици, учители, граждани, туристи и приятели на **Природен парк „Врачански Балкан“** (сн. 8 и 9). Инициативата бе официално открита пред Природозащитен център „Натура“ от посланиците на парка - музикантите Кристина и Дани Милев, и представители на WWF. Над 1.4 т отпадъци бяха събрани в отсечката от прохода Вратцата до м. Горски дом,

който е един от най-посещаваните райони в парка. В сравнение с миналата година сега бяха събрани по-малко отпадъци благодарение на по-честите акции за почистване и масовите информационни кампании.

Освен дейностите по почистването, участниците в инициативата трябваше да открият и заснемат определени видове орхидеи, характерни за ПП „Врачански Балкан“. Над 10 души представиха свои снимки и получиха специални поощрителни награди.

Денят на природните паркове приключи със слънчево време, настроение и много подаръци от томболата, организирана от WWF, Globul, Дирекцията на Природен парк „Врачански Балкан“ и Природозащитен център „Натура“.

Над 80 доброволци се включиха в почистването на **Природен парк „Българка“** (сн. 10, 11 и 12), сред тях бе и фотографът Александър Иванов. Мероприятието започна в района на връх Шунка с кратка лекция за характерни за тази част на парка растителни и животински видове. Специален подарък получиха всички, които разпознаха видовете по време на почистването и направиха снимки. Малки и големи участваха в почистването на планината. Разделени на две групи, доброволците положиха голямо усилие за облагородяване на района на Кървавото кладенче, Кръглата батарея, командния пункт на ген. Столетов и зимната бойнишка землянка - важни обекти от времето на Руско-турската освободителна война. Беше извършено просветляване на местата и отстраняване на излишното захрастяване.

Накрая всички се отправиха към Паметника на свободата, където Националният парк-музей „Шунка-Бузлу-

джа“ подари на своите гости изчерпателна беседа и разходка.

В почистването на **Природен парк „Шуменско плато“** (сн. 13, 14 и 15) се включиха общественения посредник Иван Капралов и музикантите от група Gravity Co - Петър Съмналиев, Ивайло Чалъков и Стефан Попов. Сред доброволците бяха много ученици, участници от клуб „Зелени патрули“ към Дирекцията на Природен парк „Шуменско плато“, граждани и журналисти. Почистени бяха 400 дка в най-посещаваните зони около Информационния център на природния парк, парапланерната площадка и алеята за хора с увреждания. Събрали бяха 4 м³ отпадъци.

Освен беседата „Да научим повече за растителното богатство и животните в Природен парк „Шуменско плато“, участниците в празника отговаряха на въпроси от забавна викторина за природния парк и взеха участие в екипни игри.

Над 90 души се включиха в Националния ден на природните паркове в **Природен парк „Беласица“** (сн. 16 и 17). Инициативата започна с образователна част в центъра на с. Скрът, от която участниците разбраха интересни факти за обитателите на кестеновите гори на Беласица. Почистването беше съчетано със снимки на представените в образователната част видове. Основните доброволци отново бяха учениците - от ОУ „П.К.Яворов“ - с. Скрът, Професионална гимназия по механоелектротехника „Юрий Гагарин“ - Петрич, ОУ „Дядо Ильо Войвода“ - с. Яворница. В инициативата се включиха и ТД „Калабак“ - Петрич, няколко доброволци

от София, специално дошли да участват в събитието, и много местни жители. Почистен беше маршрутът от с. Скрът до водопад Дъбицата. Събраните 250 кг отпадъци бяха предимно от фасове, хартиени опаковки, пластмасови бутилки и чаши.

Писателят Кирил Терзийски бе посланик на парка и също се включи в почистването.

За всички участници бяха осигурени и награди - шанки, фланелки, чанти.

Близо 190 души участваха в почистването на **Природен парк „Странджа“** (сн. 18, 19 и 20), половината от които ученици от VI до IX клас. Посланикът на парка левецката Тони Димитрова за поредна година се включи в акцията.

Почистването бе осъществено в два основни лъча - по Черноморското крайбрежие на парка, където освен нерегламентирани битови отпадъци морето периодично отлага голяма маса предимно пластмасови отпадъци, и във вътрешността на парка, основно по туристическите пътеки и най-посещаваните места.

Хората бяха разпределени по групи на определени участъци от парка, след което бяха извозени до с. Кости, където се проведе общата част от програмата на Националния ден на природните паркове. Томболатата и лекцията за биологичното разнообразие на парка бяха съпроводени с много настроение.

Събрани бяха 456 80-литрови чувала с боклук.

В шестото издание на Националния ден на природните паркове в България на територията на **Природен парк „Златни пясъци“** (сн. 21, 22 и 23) се включиха око-

ло 50 души. В слънчевия 8 юни сборният пункт за доброволците бе новият Посетителски център „Аладжа манастир“.

Мероприятието започна с лекция на открито и запознаване на участниците с характерните животински и растителни видове в парка. В центъра за видеонаблюдение те имаха възможност да разгледат заснети с подвижните фотокапани клипове на патица зеленоглавка с нейните малки, сръндак и много други.

Събраното се множество бе разпределено на два пункта за почистване - в местностите Горски кът и Аладжа манастир. С много усмивки и настроение бяха и нашите посланици - журналистът Георги Тошев и композиторът Теди Генеф. В почистването се включиха ученици от Професионална гимназия по горско стопанство и дървообработване „Николай Хайтов“ - Варна.

Бяха събрани около 100 чувала битови отпадъци. Удовлетворени от свършеното, доброволците се събраха в района на Посетителския център, където на горската сцена бе организирана томбола и почерпка.

В **Природен парк „Персина“** (сн. 24, 25 и 26) акцията започна пред Посетителския център на парка, който бе обявен за начална точка на велопохода. Тези от доброволците, които нямаша велосипеди, се включиха в мероприятията с поход до м. Хисарлъка. Денят на парковете беше открит от директора инж. Стела Божинова и продължи с лекция на открито за биоразнообразието и интересни хабитати на територията на парка. Всички присъстващи бяха приканени да снимат ха-

рактерните за парка видове, които им бяха представени със звуци и постери.

В почистването се включиха 85 доброволци, от които 70 деца. Събран беше около 120 чувала боклук, или над 1 тон.

За финал бе проведена традиционната томбола, а наградите раздаде посланикът на парка актьорът Георги Низамов.

В **Природен парк „Русенски Лом“** (сн. 27 и 28) бяха определени 3 пункта за почистване - в района на с. Щръклево, Природозащитен център „Домовете“ - с. Нисово, Средновековен град-крепост край с. Червен.

Акцията започна с представянето на 4 ключови за парка вида - египетски лешояд, черен щъркел, ливаген гърдавец и лалугер. След което доброволците започнаха окопаване на млади фиданки, естествени дървесни видове, в района на с. Щръклево, почистваха района около Природозащитен център - с. Нисово, и Средновековния град-крепост край с. Червен.

В акцията се включиха над 100 души, сред които ученици от Професионалната гимназия по дървообработване и вътрешна архитектура „Йосиф Вондрак“ - Русе. Събрани бяха около 500 kg отпадъци.

Почистването завърши с викторина и награди, с участието на посланика на кампанията Валди Томев.

В програмата беше включен и детски театър и работилница. Театрална група „Камила“ забавлява децата с представлението „Птици от хартия“, след което малчуганите научиха повече за важни за парка видове.

Дипломира се Випуск 2012 на Лесотехническият университет

Гости на тържеството бяха проф. Иван Станков - министър на земеделието и храните в служебното правителство, инж. Красимир Каменов - изпълнителен директор на ИАГ, проф. Христо Цаков - директор на ИГ при БАН и други.

Зам.-ректорът доц. Петър Желев произнесе слово.

Министърът на земеделието и храните проф. Иван

Станков се обърна към абсолюенти с думи на благодарност за избора им на специалности в ЛТУ и им пожела професионални успехи. Благодарил е и преподавателите за труда, който са положили да подготвят знаещи и можещи специалисти.

Проф. Станков връчи плакет на ректора на ЛТУ проф. Веселин Брезин.

Носители на наградата на ректора „Преподавател на годината“ за постигнати високи резултати в научната и учебната дейност тази година станаха доц. Росица Петрова - преподавател във Факултет „Горско стопанство“ и г-р Елена Драгозова-Иванова - преподавател във Факултет „Стопанско управление“.

Церемонията продължи с връчване на дипломите на отличниците.

За тържествеността на момента допринесе Академичен хор „Ангел Манолов“ с ръководител Дарена Попова.

По традиция абсолюенти от Факултета по ветеринарна медицина положиха клетва (сн. 3).

Връчването на дипломите продължи по факултети и завърши с традиционното хвърляне на шапки (сн. 4). ¶

В навечерието на Деня на славянската писменост и култура своите дипломи получи випуск 2012 на Лесотехническият университет - София. Тържествената церемония се състоя на 22 май в Аулата на университета (сн. 1 и 2).

Международна нагпревара „Млад дървесекач“ в Тетевен

На 20-21 юни в Тетевен се проведе Международното състезание „Млад дървесекач“. Това е първото състезание сред профилираните професионални училища, което се провежда по международни стандарти. В нагпреварата взеха участие отбори от Професионалната гимназия по горско стопанство и дървообработване „Сава Младенов“ в Тетевен - домакин и инициатор

на мероприятиято, и отбори от сродни училища в Република Сърбия и Република Чехия. Освен демонстрацията на умения и способности по състезателните дисциплини в конкурентен режим се наложи и идеята учащите да покажат професионално отношение и ангажираност към гората и дърводобива. За цел-

та бе изготвена работна площадка, отговаряща на изискванията на регламента за провеждане на световното първенство на дървесекачите.

Състезанието протече в дух на спортменство, приятелство и добра воля. Младите дървесекачи демонстрираха завидни умения и ловкост в следните дисциплини: повалване на дърво, смяна на веригата на бензиномоторен верижен трион, насрещни рязове, прецизно рязане и кастрене на клони. Първите две места завоюваха двата отбора от ПГГСД „Сава Младенов“ - Тетевен, а третото място спечели отборът от Шумарска школа - Сурдулица, Сърбия. Излъчени бяха и индивидуални първенци. Наградите преодостава „Хускварна -

България“ ЕООД, според стълбицата на победата - различен клас бензиномоторни триони за класираните на първите три места отбори, а за индивидуалните победители спонсори от ДГС - Лесигрен, осигуриха цифров фотоапарат, буфер с тонколони и МР4. Независимо от крайните резултати, достигнати след оспорвана и изпълнена с напрежати моменти борба, за всички бе ясно, че истински и неоспорим победител са идеята и стремежът за достигане на висок професионализъм, който се равнява на световния стандарт, както и духът на единство, приятелство и безкористният обмен на знания и опит.

Инж. Зоя ПЕТРОВА
директор на ПГГСД „Сава Младенов“

Статистиката в помощ на мениджъра в дърводобива

Доц. д-р Николай СТОЕНЧЕВ, Павел ДИЧЕВ - Лесотехнически университет

Една от предпоставките за постигане на висока производителност на труда и ефективност на инвестициите в дърводобива е подходящият избор при закупуване на специализирана горска техника. За мениджърите на дърводобивни фирми това е сериозно предизвикателство. Този избор е управленско решение с дълготраен ефект. Пазарът предлага достатъчно разнообразие от оферти, а това, което не е налично на склад, може да се поръча по каталог. Сложността на вземане на решение произтича от това, че обичайно техническо-икономическите характеристики на сравняваните изделия са няколко и са представени в различни мерни единици. Възможно е те да са взаимнопротиворечиви - например желанието за икономичност и едновременно с това за максимална мощност. Има и качествени характеристики, за които няма числово измерение - удобство за работа, престиж на марката, традиции, осигурен сервиз за определена марка в региона, където оперира фирмата.

При осъществяване на избора е възможно да се направи степенуване на характеристиките по важност според субективната ценностна система и опита на оценяващия и да се приложи онзи критерий, който е водещ за него. При този вариант обичайно се вземат под внимание мненията на ползватели (колеги от бранша, отзиви в интернет или мнения на консултанти в магазините за специализирана техника).

Може да се използва и обективен подход, при който офертите да се подбират по степен на привлекателност по комплексен критерий, включващ всички количествено измерими характеристики, обобщени с помощта на статистически методи. Едва след това измежду тези, които са в челото на класацията, мениджърът може да направи конкретен избор, съобразно своите специфични приоритети. Този подход съчетава точността на количествените критерии с полезността на качествените и може да бъде приложен с помощта на един не много известен, но теоретично издържан и лесноприложим метод. Удобства при работа с Метода на векторната оптимизация са няколко:

- Броят на сравняваните обекти е практически неограничен.
- Характеристики могат да бъдат дадени в различни мерни единици.
- Изчислителният алгоритъм не е сложен, не изисква специална квалификация и може да се реализира с помощта на вградени статистически функции от Excel, който е наличен почти във всеки фирмен офис.
- След като бъде разработен, изчислителният алгоритъм работи автоматично при смяната на някой от сравняваните обекти или при промяна на някоя от характеристиките на обектите. Доработка е необходима само при промяна в броя на сравняваните обекти или в

броя на характеристиките на обектите.

Основни изисквания, които трябва да са налице за неговото прилагане:

- Използваните характеристики, по които се сравняват обектите, да са количествено измерими (да имат числов израз, или казано на езика на статистиката - да са разположени на силна скала - интервална).
- Сравняваните обекти да са еднородни.

Трябва да се има предвид, че методът осигурява равнопоставеност на всички характеристики, по отношение на които се сравняват обектите. Когато е трудно да се определи приоритетна характеристика - това е предимство, но когато все пак такава има, а трябва да се вземат под внимание и останалите, могат да се сравняват само онези обекти, които отговарят на водещия критерий или след класирането по комплексен критерий от водещите в класацията да се направи избор по отношение на водещия критерий.

Същността на метода се състои в представяне на всеки един от сравняваните еднородни обекти (технически средства) под формата на многомерен вектор в пространството. Координати на този вектор са конкретните стойности на съответните характеристики за отделния сравняван обект. Характеристики на всички сравнявани обекти се нормират, за да се преодолее различието в мерните единици и в мащаба на тяхното изразяване. След това измежду всички сравнявани обекти по всяка от характеристиките, включени в изследването, се избира най-добрата. Наборът от най-добрите стойности за всяка от характеристиките формира вектор-еталон. Това е абстрактен обект, спрямо който се съпоставят всички реални обекти, участващи в сравнението. След това се изчислява общата сума на отклонението на всеки от сравняваните обекти до вектора-еталон по всички характеристики. Онзи реален обект, който най-малко се отклонява от вектора еталон, най-пълно отговаря на

Таблица 1

Основни технически характеристики на едни от най-използваните в дърводобива модели бензиномоторни триони

Технически характеристики	Модели БМТ									Желана характеристика
	395 XP	576 XP	576 XP Auto Tune	372 XP	562 XP	560 XP	357 XP	550 XP	346 XP	
Цена, лв.	1776	1449	1449	1299	1289	1289	1159	1066	999	минимум
Кубатура, см ³	119	73.5	73.5	70.7	59.8	59.8	56.5	50.1	50.1	минимум
Мощност, kW	4.9	4.2	4.2	4.1	3.5	3.5	3.2	2.8	2.7	максимум
Налягане на шума, dB (A)	101	105	105	108	106	106	101	106	106	минимум
Ниво шум, Lwa dB (A)	116	116	116	119	118	118	114	116	114	минимум
Вибрация (предна ръка), м/сек. ²	7.7	2.9	2.9	4	2.7	2.7	3.9	2.8	2.4	минимум
Вибрация (задна ръка), м/сек. ²	10.6	3.6	3.6	5.4	3.2	3.2	4.2	3.7	3.6	минимум
Тегло, (тегло без режещ инструмент), kg	10.4	6.6	6.6	6/4	5.7	5.6	5.5	4.9	5	минимум

Таблица 2

Стандартизирани стойности на показателите за отделните бензиномоторни триони

Технически характеристики	Модели БМТ										Вектор еталон
	396 XP	576 XP	576 XP Auto Tune	372 XP	562 XP	560 XP	357 XP	550 XP	346 XP	Желана характеристика	
Цена, лв.	2.013	0.616	0.616	-0.026	-0.068	-0.197	-0.624	-1.022	-1.308	минимум	-1.308
Кубатура, см ³	2.405	0.257	0.257	0.124	-0.393	-0.393	-0.550	-0.853	-0.853	минимум	-0.853
Мощност, kW	1.680	0.718	0.718	0.580	-0.244	-0.244	-0.657	-1.206	-1.344	максимум	1.680
Налигане на шума, dB (A)	-1.642	0.047	0.047	1.313	0.469	0.469	-1.642	0.469	0.469	минимум	-1.642
Ниво шум, Lwa dB (A)	-0.192	-0.192	-0.192	1.540	0.962	0.962	-1.347	-0.192	-1.347	минимум	-1.347
Вибрация (предна ръка), м/сек. ²	2.515	-0.398	-0.398	0.270	-0.519	-0.519	0.209	-0.459	-0.701	минимум	-0.701
Вибрация (задна ръка), м/сек. ²	2.558	-0.410	-0.410	0.353	-0.579	-0.579	-0.155	-0.367	-0.410	минимум	-0.579
Тегло, (тегло без режещ инструмент), kg	2.465	0.180	0.180	0.060	-0.361	-0.421	-0.481	-0.842	-0.781	минимум	-0.842

всички характеристики и би оглавил класирането по „комплексен критерий“.

Ще илюстрираме приложението на метода с избора на бензиномоторен трион (БМТ) измежду най-използваните модели в гърводобива в България.

Професионалната горска работа изисква лесен за употреба и ергономичен моторен трион, който същевременно предлага голяма мощност. В същото време машината трябва да може бързо да увеличава оборотите, което е важно например при стрелането. Двигателят трябва да е мощен в съотношение с теглото на машината, като едновременно с това да осигурява ниска консумация на гориво и минимално ниво на вредните емисии, отговарящо на най-стриктните изисквания за опазване на околната среда (таблица 1).

За да се постигне по-голяма икономическа ефективност, е необходимо да се съблюдават едновременно минимални стойности за първите две характеристики (цена и кубатура), максимална стойност за третата (мощност) и за всички останали минимални стойности. Определено по-важни са цената, мощността, кубатурата и теглото. За микро и малки гърводобивни фирми цената на БМТ най-често е водещ критерий при вземане на решение за закупуването му.

Нормирането на числовите стойности по отделните технически характеристики е извършено по следните формули:

$$P_{in} = \frac{X_{in} - \overline{X_n}}{S_n};$$

Номер на сравнявания обект (БМТ) - $i = 1, \dots, k$;

Номер на показателя, по който се извършва сравняването - $n = 1, \dots, m$;

$$\overline{X_n} = \frac{\sum_{i=1}^k X_{in}}{K}; S_n = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^k (X_{in} - \overline{X_n})^2}{K}},$$

където:

X_{in} - индивидуално значение на n показател за i от сравняваните БМТ;

$\overline{X_n}$ - средно значение на n показател за всички сравнявани БМТ;

S_n - стандартно отклонение за n показател за сравняваните БМТ.

Таблица 3

Общо разстояние на всеки от моделите бензиномоторни триони до вектора-еталон

Показател за общото разстояние	Модели БМТ								
	357 XP	576 XP	576 XP AutoTune	346 XP	550 XP	560 XP	562 XP	372 XP	395 XP
C_{io}	2.68	3.35	3.35	3.69	3.78	3.89	3.94	4.85	7.36

Най-добрите от нормираните стойности формират координатите на вектора-еталон (последната колона на таблица 2).

Най-добрите характеристики в конкретния случай са цената на модел 346 XP, кубатурата на моделите 550 XP и 346 XP, мощността на модел 395 XP, налягането на шума за моделите 395 XP и 357 XP, нивото на шума за моделите 357 XP и 346 XP, вибрация (предна ръка) за модел 346 XP, вибрация (задна ръка) за моделите 562 XP и 560 XP и за тегло без режещ инструмент на модел 550 XP. Общият размер на отклонението на характеристиките на всеки от сравняваните модели БМТ от координатите на вектора-еталон се изчислява по следната формула:

$$C_{io} = \sqrt{\sum_{n=1}^m (P_{in} - P_{on})^2},$$

където:

P_n са нормираните стойности на характеристиките за отделния модел,

P_{on} са координатите на вектора еталон.

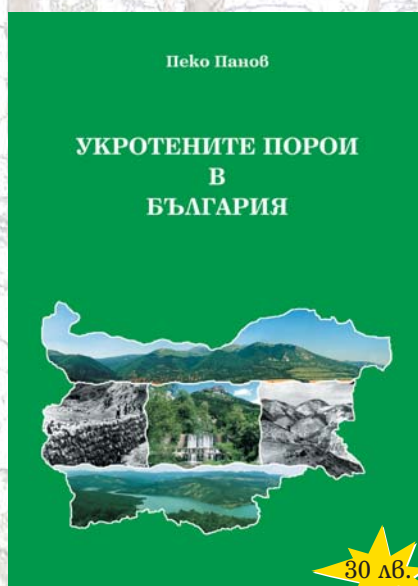
В резултат от анализа бяха получени следните резултати:

Алгоритъмът позволява чрез повторно нормиране получените отклонения да се сведат до вариране в границите между нула и единица (таблица 3).

Според всички изследвани характеристики, тоест по комплексен критерий, най-добър избор би бил моделът, при който общото разстояние до вектора-еталон е най-малко и заема челна позиция - модел 357 XP. Ако конкретният мениджър има свой приоритетен критерий, той може да селектира по отношение на него онези модели, които се намират в челото на таблицата.

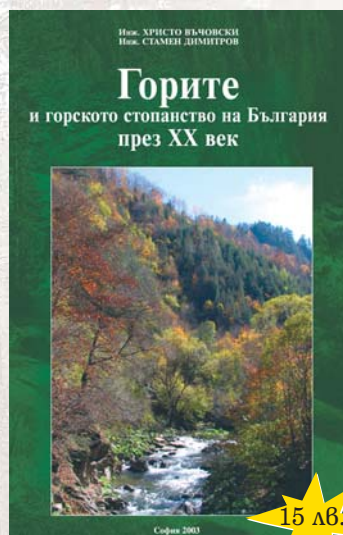
Същият алгоритъм може да бъде приложен при избора на всяко друго техническо средство. Резултатите от него няма да заменят изцяло експертната оценка на специалист, но ще направят неговия избор много по-обективен и ще намалят вероятността за нерационално решение.

Горската история

„Делникът е предопределен да бъде забравен. Историята е призвана да възкреси забравения делник, като нейните сечи са самото и визията. Именно това направи книгата „Укротените пороци в България“ - възкреси подвига на българските лесовъди, които за сто години успяха да победят ерозията и да превърнат земята ни в китна градина. Този подвиг с основание се нарежда сред най-значимите положителни събития, които се случиха в България през XX век. А книгата заслужено днес застава на челно място в нашата горска книжнина“ - към тези думи от премиерата на книгата през 2001 г. с автор инж. Пеко Панов, можем да добавим, че тя бе първото от поредицата издания, които увековечиха нашата над 135-годишна горска история. В книгата е описана дейността на лесовъди и горски работници, на хилядите български граждани, преобразили опороените и оголени водосбори на над 2000 реки, притоци и дерета. Невероятни са снимките от началото на XX век, показващи страшни полупустинни пейзажи от Кърджалийския район или огромни ровини и дерета около София, Карлово, Сопот, Кюстендил, Трън и т.н. Още по-невероятни изглеждат същите места днес и, сравнявайки ги, човек не може да не възкликне как е възможно да стане това. Но именно за това как сипейте са превърнати в гори разказват „Укротените пороци в България“.

Всеобхватен исторически преглед на века на българското лесовъдство, книгата е дело на лесовъдите инж. Христо Въчовски и инж. Стамен Димитров, повече от половин век свидетели и непосредствени участници в процеса на формирането и реализирането на горската политика. Аналитично и всеобхватно е изследван един продължителен период, което е значим принос в осмислянето на фактите, събитията, тенденциите и предвижданията в развитието на горското дело. Основните въпроси, свързани със създаването, стопанисването и управлението на горите, обхванат хронологично и тематично над

столетния период. Разгледана е политиката на държавата през отделните етапи и прилагането на законодателството в областта на горите. Дадена е оценка на резултатите от прилаганите лесовъдски методи и системи при възобновяването и отглеждането на насажденията и на доминиращите в определени периоди тенденции и възгледи по тези проблеми. Разгледани са теоретичните и практическите основи на горското стопанство, което има тясна връзка с европейската и руската теория и практика. Отделено е внимание на лесовъдската наука и образование, а също и на лесовъдските сружения.

Историята на българския дърводобив в Република Коми е само една малка частичка от нашата горска история, но тази частичка е изключително значима. Защото чрез нея бе спасена българската гора. Защото тя доказва, че българските лесовъди и строители могат да бъдат пример за героизъм в мирно време, изграждайки върху гола и блатиста земя градове, предприятия, инфраструктури. Дори нещо повече - тя създаде школа в нашата лесовъдска практика - Комската. Школа, към която уважението винаги е било голямо.

Затова можеше ли да се допусне историята на българските дърводобивници в Коми да потъне в забрава?

Издаването на книгата е посветено на 40-годишнината от началото на заграничния дърводобив в Република Коми. И на хилядите лесовъди, дърводобивници, строители, механизатори и хората от обслужващата сфера, работили в Коми и посветили част от своя живот за доброто на българската гора. Цели 11 години пък е отдал на Коми авторът на книгата инж. Александър Арсов като ръководител на българското предприятие. Много дни и нощи работи и за написването на книгата, споделяйки в заключение: „С времето много от нещата избледняват и се забравят, а направеното е достойно да остане за нас и за идните поколения.“

в горските издания

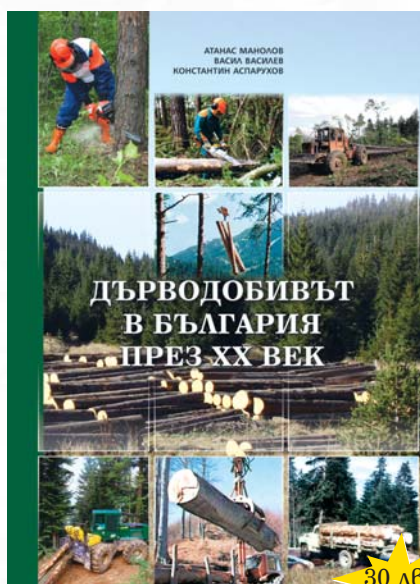
Авторът г-р инж. Георги Стенин проследява историята на зараждането и развитието на ловното стопанство в страната от края на XIX до началото на XXI век. Обхваща направленията, свързани с особеностите и организацията на ловното стопанство у нас, правната уредба и ловното законодателство, връзката между горското и ловното стопанство, управление и ръководители, ловния фонд, биотехническите и ловностопанските мероприятия, интензивното ловно стопанство, трофейното дело, обществената ловна организация, научните институти и звена, свързани с ловното стопанство. Описани са видовете дивеч, обект на ловното стопанство и лова в България, развитието на държавните дивечовъдни станции в страната и ловните стопанства към Министерския съвет. Поднесена е богата статистическа информация за числеността на дивеча през отделни периоди, добитите най-добри трофеи, ползването по видове дивеч, разселения дивеч, карта на ловните стопанства. С богатото си съдържание и пълноцветната образна информация от снимки на дивеч, биотехнически съоръжения, ловни домове и засло-ни книгата е едно привлекателно и търсено издание.

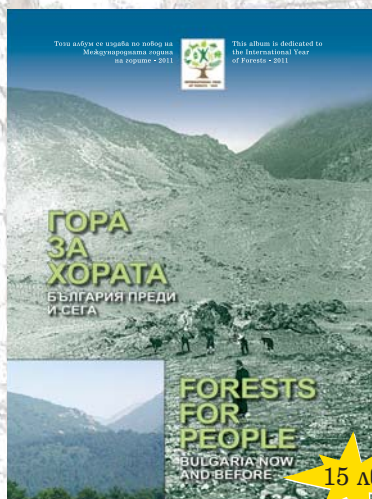
Изданието е с безценен принос за съхраняването на паметта за дейността на поколения лесовъдци. Тук са очерците за основоположниците на българското лесовъдство, основателите на неговите многостранни научни и практически направления като залесяването, стопанисването на горите, лесоустройството, борбата с ерозията, лесозащитата, ловното стопанство, горското почвознание. В книгата е разказано за 398 дейци от науката и практиката със значим реален принос и управленски

опит, отдали своите знания и труд за горското дело. Съставителите - инж. Стамен Димитров, г-р инж. Георги Стенин и инж. Богдан Богданов, с помощта на свои колеги от цялата страна, успяха след повече от двегодишни усилия да издирят и систематизират представените очерци. И да потвърдят, че лесовъдската колегия уважава паметта на всички, отдали своя живот, знания и труд за създаването, утвърждаването и развитието на опита и приемствеността на българската лесовъдска общност.

Издание, уникално по своя обем, съдържание, илюстративност и академичност. Авторите - инж. Атанас Манолов, ст.н.с. I ст. д.т.н. Васил Василев и проф. г-р Константин Аспарухов, са превъплътили своя почти половинвековен опит в систематизирането и описанието на дърводобива и неговата механизация. Дейността, изключително отговорна за състоянието на горските насаждения, за начините на тяхното стопанисване и за извеждане на сечите. Всичко, което се е случвало с дърводобива в България, и всички специалисти, които са работили в този сектор от националната икономика, са увековечени и съхранени за поколенията. Дори нещо повече - книгата е и един своеобразен учебник, от който могат да се почерпят практически знания за това с каква техника и при каква технология да се осъществява производственият процес при дърводобива.

15 лв.

Този албум бе издаден по случай Международната година на горите - 2011, която преминава под мотото „Гора за хората“. Той е посветен на най-значимото събитие в българския лесовъдски ХХ в. - превръщането на една от най-засегнатите от ерозията страни в Европа в китна зелена градина. Целта на книгата и на автора инж. Борис Господинов е да покаже на съвременниците, които не познават измеренията на битката с пороите, че лесовъдският ум и труд, както и помощта на населението, създават гори, от които блага се ползваме днес. И да напомни, че това постижение се нуждае от сериозни усилия, за да се запази през вековете.

Кратките факти и уникалните фотоси, подредени в книгата по принципа „преди и сега“, илюстрират последователните усилия и широкомащабната дейност на държавата по овладяване на ерозионните процеси и създаване на нови гори, с което България има основание да се гордее пред света.

Изданието е на два езика - български и английски.

С излизането на „Лесозащитата в България“ историята на горския сектор на България става все по-пълна. От отпечатването на първата книга - „Укротените пороци в България“, изминаха 12 години. През този период, благодарение на активността на централното горско управление, отзивчивостта на авторите и апостолската работа на сп. „Гора“, са добавяни шрих по шрих към цялостната картина на дейността на лесовъдската колегия на страната. Този летопис не е по-малко важен и за всеки българин, защото живеем в държава, чийто горски фонд е 3.8 млн. ха, или 34 % от общата площ. Отговорността за този зелен резерв, желанието да бъде запазено и предадено на поколенията в най-добрия му вид са били водещи за българските лесозащитници и за авторите на изданието проф. Георги Цанков и доц. Янчо Найденев.

В по-далечното минало състоянието на горските екосистеми не налага провеждането на лесозащита, макар да знаем от литературата, че обезлиствания на горите, причинени от насекомните вредители, са наблюдавани още през 1893 година. Организираната дейност по защитата на горите започва от 1951 година. В книгата са проследени всички етапи - от зараждането до наши дни - на лесозащитната наука и практика. Разделена в седем глави, книгата проследява възникването и необходимостта от лесозащитата, приноса на преподавателската и изследователската дейност в Лесотехническия университет и Института за гората при БАН, създаването на лесозащитните станции у нас, специализираните лесопатологични обследвания, научните и научноприложните форуми, международното сътрудничество, развитието на лесозащитата в централното горско ведомство и по региони.

Ценност на изданието представляват очерците за дейците, работили всеотдайно в лесозащитата.

12 лв.

12 лв.

Книгата е втората от поредицата регионални книги, които се издават от централното горско ведомство и редакцията на сп. „Гора“, за съхраняване на историята на регионалните дейности в горите и на имената на хората, отдали своя професионален и личен живот в служба на гората.

Посветена е на 100-годишнината от основаването на първите горски стопанства на територията на Благоевградска област.

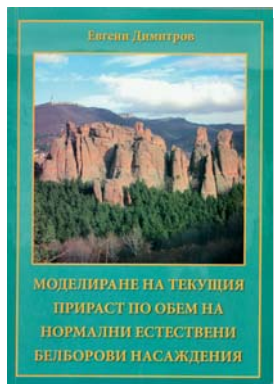
Първата част на книгата съдържа кратка географска и историческа справка за горите и горското дело в областта, характеристика на горския фонд, данни за ловното стопанство, възобновяването и залесяването, почивното дело, упоменати са лесовъдите от Благоевградския край с по-значим национален и регионален принос за горите, както и ръководителите на РДГ - Благоевград.

Подробно са разгледани историческото развитие и постижения на горските и ловните стопанства по Местенското и Струмското поречие, както и Опитната база по залесяване и борба с ерозията - гр. Сандански, и Природен парк „Беласица“. Към всяко от поделенията са приложени очерци на служители с дългогодишен стаж.

Втората част на книгата съдържа биографични справки за лесовъдите и служителите в горите на Благоевградска област.

Приложеният снимков материал от архивни и съвременни фотографии на автора инж. Михаил Михайлов допълва и обогатява изданието.

Книгите могат да се закупят от редакцията на списание „Гора“ по банков път, като цената на изданията е както следва:
 30 лева за „Укротените пороци в България“, „Ловното стопанство на България“ и „Дърводобивът в България през ХХ век“;
 15 лв. за „Горите и горското стопанство на България през ХХ век“, „Дейци и учени от горското стопанство на България, родени до 1940 година“, „Българските дърводобивници в Република Коми - покорители на тайгата“ и „Гора за хората“;
 12 лв. за „Лесозащитата в България“ и „Горите на Благоевградска област“. Тел.: 02/ 9 888 642

Евгени Т. Димитров. Моделиране на текущия прираст по обем на нормални естествени белоборови насаждения. „Симолити 94“, София, 2011 г., 466 стр.

В монографията са представени резултатите от тридесетгодишните изследвания на автора върху текущия масов прираст на нормалните (с пълнота около 1.0) естествени белоборови насаждения и методиката за изследване на текущия масов прираст на тези насаждения.

Голямо внимание е отделено на варирането на радиалния и текущия масов прираст с оглед определяне на броя на измерванията, които трябва да се направят за точните резултати. За първи път е намерена аналитична връзка на вариационния коефициент за радиалния и текущия масов прираст с някои таксационни показатели. На основата на математико-статистическото моделиране в съчетание със средствата на конкуриращите се модели и огромния експериментален материал е установена голяма и много голяма едnofакторна и многофакторна корелационна връзка за определяне на величината на радиалния прираст в зависимост от различен брой фактори. За практиката имат значение четири от получените варианти (1 едnofакторен и 3 многофакторни). Получените въз основа на тези методи т.нар. прирастни таблици позволяват определянето на хектар на текущия масов прираст в относителни, а впоследствие и в абсолютни единици, без да се отсичат гървета. За прилагането на едnofакторните методи е достатъчен само един фактор - средната възраст или средният диаметър, а при многофакторните методи са необходими средният диаметър, средната възраст и средният 10-годишен радиален прираст.

С настоящото монографично изследване за първи път в нашата страна са разработени такива методи, които позволяват определянето на текущия масов прираст на нормалните белоборови насаждения за почти всички бонитети (без пети бонитет).

Резултатите, поместени в монографията, ще са полезни за вземане на управленски решения, а така също за научни работници, студенти и практически дейатели, работещи в областта на таксацията, лесоустройството и горското стопанство.

Таню Мичев, Димитър Симеонов, Любомир Профиров. Птиците на Балканския полуостров. Полеви определител. „Екотан“ ЕООД, София, 2012 г., 298 стр.

Това е второ, допълнено и основно преработено, издание на полевия определител „Птиците на Балканския полуостров“. От първото му издание са минали 20 години. В 110 цветни табла е представена информация за 22 разряда птици с 516 вида, които обитават терито-

риите на гържавите от Балканския полуостров. При представянето им е използвано съвременно таксономично подреждане.

В общата част на новото издание са поместени крат-

ки данни за Балканите, местата и начините за наблюдение на птиците, природозащитните неправителствени организации, както и за фирмите за познавателен туризъм. В специалната част са добавени нови диагностични белези при теренното определяне на птиците, както и нови данни за числеността им в отделните балкански гържави. Новият определител представя природозащитния статут на птиците според второто издание на Червената книга на България, в което са включени 156 вида птици. В него са отразени и промените в международния природозащитен статут на застрашените и редките видове птици в България и Европа.

Включени са 40 нови цветни табла, нарисувани от художника-анималист Георги Пчеларов специално за новото издание.

Картите са изцяло преработени и съобразени с промените, отразени в Атласа на гнездовото разпространение на птиците в България, в новоотпечатаните томовете от „Фауна на България“ и други научни публикации. Използвани са нови, по-подходящи цветове за гнезденето, зимуването и миграциите. Ясно са обозначени местата за големи концентрации на птици на Балканския полуостров по време на миграции и през зимата.

След Определителя има кратко резюме на английски език, списък на основната литература и азбучни показатели на българските, английските и латинските имена на птиците. Определителят се продава с малък компактдиск.

Изданието е предназначено за широк кръг читатели - ученици, студенти, персонал на националните и природните паркове, резервати, експерти от системата на Министерството на околната среда и водите и Министерството на земеделието и храните, членове на природозащитни организации, митничари, ловци, туристи, фотографи-анималисти.

Ботьо Захаринов, Янчо Найденов. Енергийна криза, възобновяеми източници на енергия, устойчиво развитие. Издателство „ПублишСай-Сет - Еко“, 2012 г., 284 стр.

Монографията има за цел да запознае политиците, управляващите, студентите и всички онези, които се интересуват от проблемите на енергийната, социално-икономическата и екологичната криза и пътищата за тяхното преодоляване.

Тематиката е разпределена в три части - Енергийна криза и глобалните проблеми на човечеството, Възобновяеми източници на енергия (ВЕИ), Екополитика и устойчиво развитие.

С приемането на Европейската енергийна харта през 1991 г. и подписването на договора по енергийните проблеми през 1994 г. в Лисабон са създадени нормативните предпоставки за включване на страни, които са хармонизирали своето законодателство и са готови да осъществяват обща политика. Новите реалности в света поставят енергетиката на България пред определени предизвикателства. В това отношение монографията е сполучлив опит за ориентация в сложна и противоречива обстановка и очертаване на насоките за по-нататъшното развитие на енергетиката и икономиката на страната по посока на устойчиво развитие чрез определяне на параметрите на стратегическото планиране.

По-малко разходи - по-голяма ефективност

Новата автоматизирана линия за елементи за палети SLP II

На изложението LIGNA+ през тази година фирма Wood-Mizer представи новата концепция на своята технология за преработка на тънки и къси трупи. SLP II е автоматизирана линия, в която три банцига са свързани посредством транспортъри за придвижване на материала. Линията е предназначена за преработката на тънки трупи с диаметър 10-40 см и дължина 1.2-3.6 м във фасониран материал с правоъгълно сечение, главно за производството на елементи за палети.

История на създаването

Често предприятията пренебрегват евтините тънки трупи като суровина, от която може да се произведе продукт с висока добавена стойност. Обикновено тази дървесина се използва за дърва за огрев или като технологична дървесина. През 2007 г. Wood-Mizer предлага технология за преработка на такава суровина и получаване на търговския продукт, който да има постоянно търсене.

Това става възможно чрез използване на технологията за разбичване с тесни и тънки банцигови ленти, в която Wood-Mizer е признат световен лидер от 1982 година. Тесните ленти пестят суровина и енергия и имат пониски експлоатационни разходи. Това именно прави разбичването на тънки трупи печелившо.

Многобройните инсталирани линии за тънки трупи (SLP) по цял свят потвърждават това и на практика. Wood-Mizer събира и анализира отзивите на всички потребители, което позволява фирмата да усъвършенства технологията си, добавяйки ново икономично предимство - намаляване на разходите за труд. В новата автоматизирана линия SLP II необходимостта от работници е намалена двойно: линията се обслужва от 2-3-ма души в зависимост от обема на преработваната суровина.

Иновационен дизайн

- За да автоматизираме линията SLP, променихме конструкцията на всички включени в нея лентови машини, създадохме една нова машина и разработихме три типа транспортъри - лентови, ролкови и верижни - разказва главният конструктор на Wood-Mizer в Полша Роман Фронтчак. За успешната работа на линията SLP II инженерите на Wood-Mizer решават четири задачи:

1. Управлението на линията е изведено на отделен централен пулт.
2. Всички машини са свързани посредством система от транспортъри.
3. Използвани са оптимални методи за позициониране на материала с цел осигуряване на висока точност на рязането.
4. В линията е интегрирана система за изнасяне на дървесния отпадък от зоната на разбичване.

Конструкцията на всички машини в технологията SLP е подобрена съществено, а безопасността на работа е допълнително подсигурана. Например всички лентови банцизи са оборудвани с хидравлично опъване на лентите с датчици за безопасност, които спират цялата линия в случай на скъсване на лента.

Технологията SLP II

Да разгледаме как работи линията SLP II в окомплектовката, представена на изложението LIGNA+ 2013.

♦ **Натоварване на материала.** Извършва се посредством наклонена рампа, оборудвана с верижен механизъм за подаване на трупите.

♦ **Сдвоен вертикален банциг TVS.** Това е първата машина в линията SLP II, чиято функция е да отреже капаци от двете страни на трупите, в резултат на което се получава двустранна призма. Подаването на материала през режещия механизъм става посредством верижен транспортър, в който всяко звено надеждно захваща трупа. Шест притискащи ролки го задържат отгоре. На изхода на машината отрязаните капаци падат върху разположен отдолу наклонен транспортър, който с помощта на вериги ги изнася от зоната на разбичване към мястото за последваща обработка.

♦ **Единичен хоризонтален банциг SHS** - нова разработка на Wood-Mizer. Тази машина е свързана с предходния TVS посредством единна транспортна верига, по която двустранната призма постъпва в режещия механизъм, който отрязва отдолу един капак. Така получената тристранна призма се отделя от капака с помощта на специално приспособление в линията. Капакът продължава направо по ролков транспортър и пада върху разпо-

Суровината се складира върху наклонена рампа с верижен транспортър

Хоризонталният банциг SHS обработва двустранната призма в тристранна

Многоглавият банциг HR 500 може да притежава до 6 режещи глави

Линията е предназначена за производството на всякакъв фасониран материал с правоъгълно сечение, но основно се използва за производството на палетни дъски

ложен отдолу напречен верижен транспортър, който го отнася към зоната за складиране. Тристранната призма, насочвана от направляващи шини по ролковия транспортър, постъпва в пневматичния притискач, който позиционира материала от двете страни.

♦ **Хоризонтален банциг за листене HR 500** - притежава до 6 режещи глави в зависимост от необходимата производителност. По този начин машината може за едно преминаване да разбичи тристранната призма на шест палетни дъски плюс един капак. Точността в позиционирането на материала се осигурява от хоризонтални пневматични притискачи и горна пневматична ролка, които сработват, редувайки се, когато тристранната призма се приближава към лентата.

♦ След HR 500 напречни транспортъри изнасят готовата продукция към зоната за складиране.

♦ Централен пулт за управление се монтира в началото на линията. От това място операторът контролира работата на отделните машини, включва и изключва линията.

Повишаване на ефективността за сметка на намалените разходи
Wood-Mizer съветва линията SLP II да се поръчва в зависимост от размера на обработваната дървесина.

- Колкото по-къси са трупите, толкова по-къси са транспортърите, а това означава по-евтино оборудване, по-компактно разполо-

жение на линията, икономия на пространство, по-лесно обслужване и още по-малко загуба на енергия - изброява предимствата главният конструктор на Полския завод на Wood-Mizer Роман Фронтчак. Инсталирането на линията SLP II не е сложно и обикновено отнема два дена. По време на инсталирането се провеждат настройки на машините, които в процеса на работа се препоръчва да бъдат проверявани веднъж седмично.

- Най-важната тема в глобалната икономика днес е модернизацията. Това означава повишаване на ефективността на първо място чрез намаляване на разходите - продължава Роман Фронтчак. - Линията SLP II дава на нашите клиенти допълнително предимство - необходимост от по-малко работници, а човешкият труд сега струва скъпо. Това означава, че новата автоматизирана линия SLP II ще направи дървообработващите предприятия по-конкурентоспособни и ефективни.

„Екотехпродукт“ ООД
София 1186

ул. „Стар Лозенски път“ №38

тел./факс: 02/979 17 10

тел.: 02/462 70 35, 02/963 25 59, 0899133110

office@ecotechproduct.com

www.wood-mizer.bg

Конкурс за разказ

„Така си беше“

В тази ранна септемврийска утрин бекасите се бяха разиграли повече от всякога. Красивите им дупинги веселяха Лешовската гъбрава. Найчо Бибанов - Бибана не знаеше по-напред на какво да се радва - на горската вергуна или на бекасовите полети. Пушката му лежеше наблизо, но още не искаше да я пипа.

Тия птици трябва да са много умни - прошепна Найчо и захласнатият му поглед проследи едър изящен бекас. Ненадейно като стреснат грабна пушката, ала птицата вече беше изчезнала. Сякаш се пробуди от някакъв сън. Тази година за първи път идваше на лов за бекаси. От лани знаеше къде прелетат. И не се излъга.

Из Лешовската гъбрава се разнесоха два последователни изстрела и голям бекас се преметна в кичест шубрак. Бибана се зашура насам-натам, но нямаше и по-мен от живината, гето беше ударил. А не чукнеше ли в началото, цяла сутрин нямаше да му върви.

Разбра се тя, ами...

Когато слънцето се усмихна над баура, Найчо седна на припечината, захвърляйки настрана празната раница. Единственото сладко нещо в този миг бяха сиренето и лукът, които ловецът замляска лакомо заедно с парче от меката погача: „Жена ми поне мисли за мене“. А през това време раненият бекас все още се спотайваше в шубрака. Една сачмичка счупи крака му, а груга проби гърдичките му. Крехкото му тяло потръпваше от болки. Инстинктът го караше да не бяга, а да се свива, разчитайки и на хрустите и на пъстрото си бухлато оперение.

Изведнъж бекастът, който знае откъде намерил сили, изскочи от шубрака и подхвъркна няколко пъти ниско над земята, отдалечавайки се от злокобното място. И пак се скри в хрусталаците. А отнякъде се появи един негов събрат и тревожно почна да го обикаля. Но това трая само секунди. Верният приятел прелетя наблизо и се върна с някаква ароматна тревичка в човката си. И я на-

пъха в раната на омаломощения си роднина. Така направи още няколко пъти. И скоро кървящата дупка беше хубаво запушена с листенца. Здравият пообиколи болника и се загуби сред жълтеещата се гора.

Не мина много, бекастът се съвзе и реши, че трябва да оправи и счупения си крак. Поразтършува се, намери няколко подходящи клечици. Откъсна едри тревички. Пототскубна от себе си перца. Дългата му кафеникава човка работеше като пинцет. Тя заменяше всички лекарски инструменти. И улученият крак, обвит със залепнали клечици, перца и тревички, вече не болеше толкова.

Октомврийският ден едва се раждаше, а големият бекас с превързания крак вече правеше виртуозните си полети. Раните му бяха позаздравели и той искаше да полудува. А от време на време се приземяваше и ловката му човка, без да се отваря цялата, зацупваше зем-

ните червеи - деликатес за измъчения летец. Чувствителният ѝ връх намираще гържовните глисти, скрити в земята. Нито една лар-

Горските лекари

ва, нито едно насекомо, попаднеш ли около нея, не можеше да ѝ се изплъзне.

И тази сутрин пак на лов за бекаси беше тръгнал Бибана. И дойде на старата позиция. Но днес нямаше време за чувства. Трябваше бързо да се върне вкъщи. Ловецът приготви пушката. Зорко следеше бекасовите прелетания. Почти без грешка гръмна три дългоклюни птици. Когато вдигна двуцевката, за да удари четвъртата, видя провисналия и увит с някакви парчети крак. Изстрелът беше точен и бекастът тупна току пред него.

- Я! - възкликна Найчо, като съзря двете още недобре излекувани рани. - Този аз съм го гърмал. Дали не е ... Спомни си засмяното септемврийско утро и ненамерения бекас. А това място само той познаваше. Друг ловец не беше идвал.

- Гледай го докторът му с докторите! Сам се е церил! Пък кой знае! Може и някой да му е помагал.

Лешовската гъбрава се раздели завинаги с едрата птица, която умееше да се превързва, а в една от просторните стаи на Найчовата къща всеки гост можеше да види препариран бекас с омотан крак. Дотолкова превървя на горския „лекар“.

Чавдар АНГЕЛОВ

Д-р Тодор Господинов

Д-р Тодор Господинов е привърженик на холистичния (гр. *holos* - цялостен, интегрален) подход към човешкото здраве. Завършва медицинско образование през 1991 г. във Варна. В продължение на 10 години работи последователно в кардиологично отделение във Варна, отделение по гастроентерология и интензивно терапевтично отделение в Ямбол. От края на 2001 г. има частен кабинет в София. Завършил е курс по хомеопатия, фитотерапия и ирисова диагностика. От 10 години практикува цветолечение по метода на д-р Бах. Провеждал е удобни курсове за запознаване с цветните есенции. В своята работа използва теорията за положителното мислене, има интереси в областта на храненето, психотерапията и класическата хомеопатия. Това, което най-много впечатлява обаче не е богатата му биография от компетентности, а топлото човешко отношение, което само по себе си също лекува потърсилите помощ в лекарския кабинет.

Да си припомним,
че сме част от природата

- Д-р Господинов, какъв път извървяхте от болничната медицина до терапията на д-р Бах?

- Винаги съм имал интерес към природата. Още в началото на практиката си се запознах с метода на д-р Бах и той стана част от погледа ми към света, тъй като е много естествен подход, който си служи със силите на природата и внимателното отношение към човека. Този метод почти винаги присъства в практиката ми, защото е агресивен към психоемоционалния баланс, а в наше време основното слабо звено, което ни разболява, е психиката. Разбира се, за да го оценя и прилагам пълноценно, много ми помогна болничната практика и срещите с болни и страдащи. Допадна ми подходът на д-р Бах, неговата философия, безвредността и ефективността на терапията, но ми бяха нужни 10 години, за да мога изцяло да се посветя на този метод.

- Разкажете ни кой е д-р Бах и каква е неговата философия?

- Д-р Бах освен доктор по медицина е и доктор по философия и заедно със своята лечебна система ни дава и цялостна концепция за живота, здравето и болестта. Той е един от най-успешните английски лекари от началото на миналия век. Изключително добре е владел класическа хомеопатия и е бил наричан „втори Ханеман“. Работил е в кралска хомеопатична болница, където разработва устни ваксини, използвани по време на Първата световна война срещу големите епидемии от холера, коремен тиф, дизентерия, когато хиля-

ди хора са умирали по фронтовете. Това, с което е популярен в цял свят обаче е един метод, при който от цветове на растения се изготвят лекове, повлияващи психоемоционалния ни живот.

Това знание, което той ни дава, идва от най-дълбока древност от Индия - винаги е било част от Аюрведа, от Австралия - където е обичайна практика на местното население, от стара Европа - при келтите е съществувала дървесна медицина, а по-късно е практикувана от лечители като Света Хилдегард от Бинген и лекари като Парацелз.

Цветът на растението винаги се е свързвал с Душата, с щастие, връзката с Божественото. Не случайно в Индия цъфналият лотос е символ на нирвана.

Чрез възстановяване на душевния мир и спокойствие д-р Бах ни предлага Път към възстановяване на здравето.

Неговата философия включва разбирането, че здравето е състояние на вътрешно спокойствие и щастие и когато човек възстанови вътрешната си връзка, неговото здраве също се възстановява.

- Можем ли да приемем, че организъмът е една свършена система, която се саморегулира, и ако психоемоционалното състояние е балансирано, то води оздравяване на физическо ниво?

- Да бъдеш здрав, означава и да си спокоен, и доволен от живота си. Трудно е да говорим за здраве при един отчаян човек, затова терапията е ориентирана към ба-

зисните седем емоции, които нарушават спокойствието, като за всяка група се използват по няколко есенции. Най-важно е да се разбере логиката как човек е загубил радостта си и се е обезкуражил, отчаял или вкопчил в другите, как е блокирал неговият вътрешен компас и е загубил представа за своя естествен житейски ритъм. Използваме природни средства, които възстановяват усещането за баланс и хармония. Навсякъде по света сред лекарите - представители на т.нар. комплексна, или интегративна медицина, тази терапия е приета като най-доброто средство за балансиране на психоемоционалния свят на човека.

- Достатъчна ли е терапията на д-р Бах за пълно възстановяване на психоемоционалното състояние?

- Аз я практикувам от 19 години, но същевременно си служа и с други средства като шуслеровите соли, хомеопатията и психотерапията. Д-р Шуслер е създател на биохимията и неговите соли са всъщност най-важните минерали, необходими за човешкото здраве. Дефицитът им може да доведе до общо разстройство на здравето както на физическо, така и на психическо ниво. Стресът например често води до дефицит на магнезий, а липсата на калций ни прави страхливи. Важно е човек да се разглежда по-цялостно и да не се подценява никой аспект на здравето - физически, биохимичен и психоемоционален. Терапията на д-р Бах не е претенциозна, тя няма амбицията да бъде единствена и въпреки че в много случаи може да реши напълно множество проблеми, човек може да се ползва и други лечебни методи, без да си вреди или да намалява действието на цветните есенции.

- Каква е разликата между хомеопатията и терапията на д-р Бах?

- Хомеопатията е метод, който използва вещества на принципа на подобие, най-общо казано това, което ни разболява, може да ни излекува. Хомеопатични лекарства могат да бъдат създадени и от мощни отрови, т.е. от потенциално опасни субстанции, докато при Баховата терапия се използва цвета на растението, който на практика е напълно безвреден. Чисто философски според д-р Бах с хомеопатията лекуваме „злото“ чрез „злото“ (на принципа „клин клин избива“), а при терапията с есенции на „злото“ противопоставяме „доброто“.

Все пак приликите между двата метода са повече от разликите и те чудесно се допълват и взаимно се подпомагат.

- Когато говорим за лекарства, как се отнасяте към фармацевтичните продукти?

- Отдавна не използвам такива лекарства, но ако някой се лекува с такива средства, аз уважавам неговия избор. Не трябва да има вражда между различните лечебни подходи. Основната цел на медицината е да се помага на хората с всички възможни средства. Голяма част от съвременните лекарства имат странични действия и не е оправдано да се предписват системно особено при деца и млади хора, при положение че съществуват много природни алтернативи. Антибиотиците например се назначават често по навик и малко безотговорно. Ако наистина се налага медикаментозно лечение, разбира се, то трябва да се проведе, но предварително трябва да е много точно подбрано, за определен срок от време, като се внимава да се предпази човекът от страничните му действия. Преди двадесетина години в аптеките се продаваха прости и ефективни средства, които струваха стотинки, а в момента сякаш умишлено липсват и се заместват от скъ-

пи медикаменти. Техническото развитие е нещо положително, но човекът е част от природата и природните средства са важни, за да остане здрав.

- Смятате ли, че природната медицина би могла да замести традиционната?

- Ако трябва да използваме точно понятията, всъщност природната медицина е традиционна, защото хората са се лекували с природни средства от векове, а химическите лекарства и болниците в сегашния им вид са от около 100 години. Според мен медицината е една и не можем да я делим - не е правилно от болничните заведения да се изхвърлят напълно ефективните природни средства, както и да пренебрегваме достиженията на модерната медицина в спешната и интензивна терапия и хирургия заради природни методи. Впрочем в големи страни като Германия, Русия, Австрия, Англия, Япония, Китай, Индия и други има много добър модел на съвместно подкрепящи се и работещи в една посока природна и болнична медицина.

- Какво бихте препоръчали за имунната система?

- Най-важен е психоемоционалният баланс. Имунната система отслабва от преумора и продължителен стресов начин на живот. Необходим е по-уравновесен ритъм на ежедневието, истинска храна, достатъчно вода, упражнения, разходки, положителни емоции. В зимния сезон например профилактично може да се пие сокът от половин лимон с лъжичка мед или клеева тинктура. Много важна е сезонната храна - да се яде това, което расте у нас в съответния сезон, защото то е и лекарство от природата. Добър начин да се подготвим за зимния сезон, да укрепим белия дроб например, е да изядем по килограм грозде на ден. Хигиенна процедура по отношение на имунната система е за 40 дена всеки сезон да се пие сутрин по чаша-две гореща вода. Петър Димков препоръчва различни подсилващи тоници, като например мед и сурови ядки с различни билки, които човек може да взема по 1-2 лъжици дневно. Добри за здравето са масажите и разтривките. Например в началото на едно разболяване изпотяването може да реши проблема. При децата за укрепване на имунитета веднъж седмично е добре цялото тяло да се разтрива със сусамово масло, което е популярна практика на изток. Важно е също да се излиза на въздух сред природата. В допълнение могат да се приемат баховите есенции, хомеопатични средства, шуслерови соли. Например в Германия масово хората приемат шуслерови соли № 3 и 4 през целия зимен сезон - един ден 4-5 таблетки от едната, на следващия - толкова от другата. Така те много ефективно се предпазват от сезонните болести.

- Защо българите, народ, който има празник като Еньовден, днес много често посягат към лекарствата?

- Това е по-лесно, но всъщност само така изглежда в началото, а с годините става все по-трудно и безперспективно. Познавам 80-годишни хора, които за първи път влизат в болница на тази възраст, живеят сами по селата и нямат страх. Това е пример колко е важен

духът за здравето. Това смята и г-р Бах. Нашите предци са живели трудно, но са били по-борбени личности. Преди малко повече от сто години сме били страната с най-много дълголетници в света. Не е имало толкова много болници, лекарите са били много малко, хората сами са се лекували с природни средства. Съвременният живот стана такъв, че сме наточени все повече с лоши новини, загубихме добрата връзка с природата, което ни прави все по-болни. А дори един час в планината би могъл да подобри състоянието ни. Ние просто трябва да си припомним, че сме били един от здравите народи, и то в много по-тежки условия. Ако живеем по-просто и естествено, в съзвучие с нашите собствени вековни традиции, ще имаме нужда от много по-малко лекарства и сложни терапии.

- Какво друго препоръчвате по отношение на храненето?

- Ако разглеждаме човек като цялостна система, храненето съответства на мисленето. Въпросът е човек да познава тялото си и да се интересува какво то преработва с най-малко трудности, коя храна го засища и му оставя енергия и настроение, като се избягват или ограничават до минимум полуфабрикати, продукти на химическата промишленост и се предпочитат по-близки до естествения им вид, по-малко рафинирани. Освен да подбираме физическата храна, важно е да си припомним, че има храна за сърцето и за ума. Хармоничните чувства и положителните мисли са също така важна и необходима храна за здравето, както и пресните плодове и зеленчуци. А едни от най-важните „витамини“ са любовта между хората, удовлетворението от работата. Сега често всичко се фокусира върху материалното благополучие, но това не може да замести родителската обич. Според една статистика родителите говорят по-малко от 15 минути седмично с детето си. А най-добрата храна и най-доброто лекарство за едно дете и за един възрастен е вниманието, дадено с любов.

- Кога изпитахте необходимост да потърсите решения отвъд болничната медицина?

- Винаги ме е респектирала аксиомата, поставена в основата на лечителското изкуство - *primum non nocere* - преди всичко да не се вреди. Вярвам, че медицината трябва да освобождава човека, а не да го прави зависим от лекарства. В източната медицина няма диагнози, според нейната философия, ако човек е балансиран и щастлив, значи е zdrav и обратното. Публична тайна е, че и у нас много известни лекари не назначават лекарства за своите близки, а билки и природни средства. Човекът има много мощна система за самовъзстановяване, на която не трябва да пречим. Най-често тежките лекарства блокират тази система и човек става безпомощен без тях. За жалост промяната в медицината дойде от финансовите лостове, които доведоха до допълнителни деформации. Но се надявам, че това са преходни неща и добрите лечебни практики отново ще заемат подобаващо място.

- Представяме Ви като специалист по Бахова терапия, но се оказва, че можем да добавим още аспекти към Вашите компетентности.

- Стремя се към по-цялостна концепция за медицината. Опитвам се да бъда добър лекар. През последните години специализирам кинезиология (*бел. ред.* система за диагностика и лечение, която използва мускулите за определяне на нарушения на дейността на различни органи в тялото). Учих се от най-добрите руски лекари, а сега продължавам да се уча и от австрийските си колеги. В Австрия кинезиологията е лекарска специалност, която се практикува много масово. Дружеството им наброява повече от 40 000 души. Харесва ми цялостният подход при този метод и това, че лекарят достига до диагноза директно, посредством разговор и прости тестове на мускулите, с които може да добие много важна информация за цялостното състояние на човека. Едно от изискванията към лекарите е непрекъснато да се развиват и да търсят все по-ефективни и по-безвредни лечебни методи.

Разговора проведе Юлия СЪБЧЕВА
Снимка Йордан ДАМЯНОВ

Престиж

Училище с европейски ранг

По инициатива на училищното ръководство през септември 2012 г. стартира процедура по сертифициране на качеството на образователния процес в Професионалната гимназия по горско стопанство „Христо Ботев“ - Велинград. Отговорното отношение към работата на колектива, стриктно водената документация, иновативните предложения и високите постижения на нашите ученици бяха гаранция за заслужена сертификация по изискванията на стандарт ISO 9001:2008. Колективът, с помощта и участието на консултант по разработването (доц. В. Стипцов), разработи и внедри Система за управление на качеството. На проведения сертификационен одит през май 2013 г. водещите одитори от „Интертек ВА“ ЕООД Веселин Генев и г-р инж. Светозар Михайлов бяха впечатлени от постиженията на гимназията. След преглед на цялата процедура и документацията от офиса на „Интертек ВА“ ЕООД схемният мениджър Иван Савов одобри процедурата и бе присъден сертификат за управление на качеството. С този сертификат ние доказваме, че преподаваме и учим по европейски норми и стандарти и че процесът на обучение на специалисти в сферата на горското и ловно

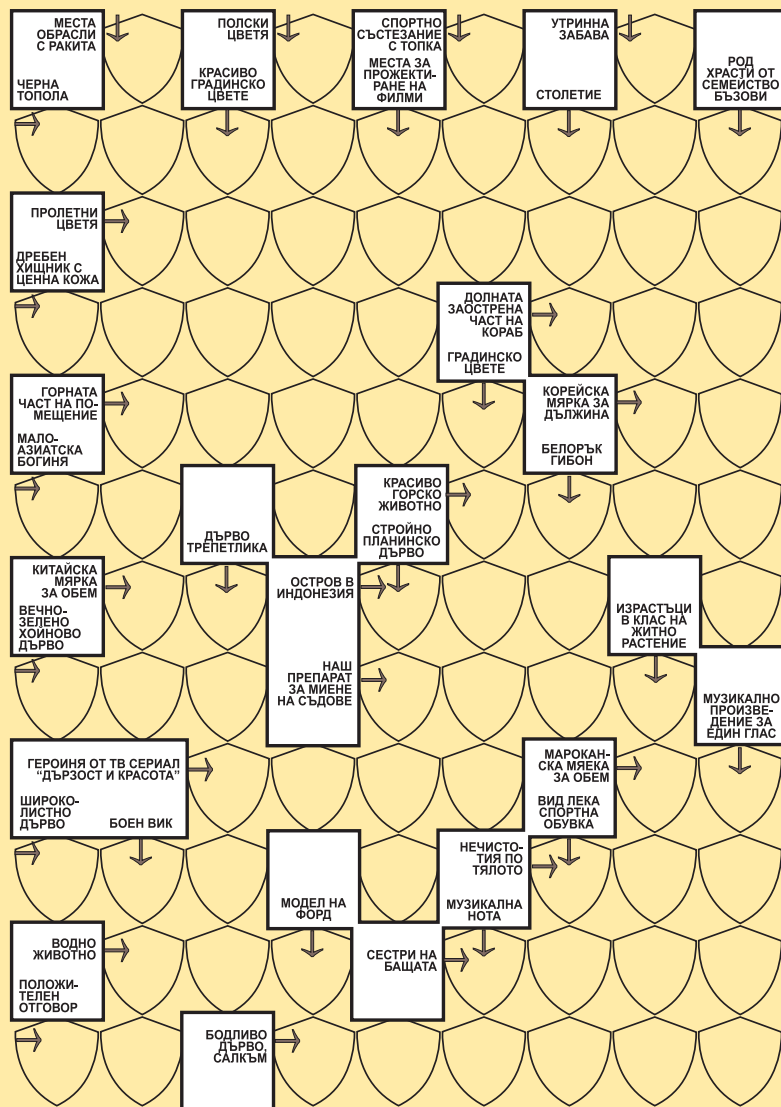
стопанство е съобразен с изискванията на ISO/IEC 9001:2008, а това означава, че ПГТС „Христо Ботев“ - Велинград, е най-елитното специализирано училище в подготовката на лесо-въдски кадри.

На 28 май 2013 г. инж. Надежда Ганчева - зам.-директор, официално получи сертификата, който бе връчен от инж. Исмет Бабуци - зам.-кмет на община Велинград. Това е поредното високо отличие, което гимназията получава, и то е безспорен знак за изминатия път на изграждане, приемственост и модернизирание, което гнес е не само необходимост, но и въпрос на престиж.

Инж. Надежда ГАНЧЕВА

Стипцови мисли

РЕЧНИК: ИВОН, ЛАР.

СТЕФАН КРЪСТЕВ

ОТГОВОРИ НА КРЪСТОСЛОВИЦАТА ОТ БРОЙ 5/2013:

ВОДОРАВНО: „Много шум за нищо“. Атерина. Ирник. Клеро (Алексис). Енина. Па. ИЛ. Росер. Вик. Азот. Тар. Рат. „Алото“. АМО. Еталони. Иванов (Георги). Ориз. Саварина. Иринина (Магдалена). Ана Мар.

ОТВЕСНО: Анализатор. „Отело“. Ари. Егер. Талин. „Орор“. Лози. Уши. Онон. Унес. Тиса. „Имането“. Ира. Ива. Каин. Раван. Нрав. Ма-ра. Син. Ироним. Щипка. Она. Тока. Товар.

Какво се пули този народ срещу политиците? Не се ли знае, че политиката в България не е цел, а средство за постигане на целите.

Изпростяването е глобално, а опростачването - тотално. Не е на добре, когато се съвместят в един регион.

Можеш да си играеш на демокрация, когато си силен, а ако си със силните - можеш да симулираш демокрация.

Науката и политиката си приличат. И с двеме може да се извърши успешна манипулация.

Оказва се, че човек трябва да се пази най-много от себе си.

Нищо не ми остана освен да се радвам на себе си. Духовно. Когато бях по-млад - се радвах и физически.

Не гледай тези напред - винаги ще има хора пред теб. Гледай тези отзад да не те задминат.

Ела да почерпиш... Ще пийнеш и ти.

Цял живот събирам акъл. Те ми идват на изпит и си мислят, че ей-така ще ми вземат акъла. Само някои жени успяваха някога.

Когато обучавам, най-много се страхувам от „знаещите“ и „можещите“. Хем гошъл да се учи, хем иска мен да научи.

И на майстора, и на мъжа, като им видиш инструментите, с които идват, работата става ясна. И златни ръце или сърце да имаш - работата си иска инструмент.

В семейството свърши ли се със секса, започват скандалите.

Всичките ти приятели могат да ти станат врагове, докато всичките ти врагове не могат да ти станат приятели.

Все още ми казват, че когато бях началник, съм назначавал свои хора. Ами какво да назначавам - врагове ли? Те, приятелите, вече ме забравиха, а враговете още таят мъст.

Не ми пречи, че съм малък - хем по-малко плат ми трябва, хем по-малко място заемам, но това не значи, че не се набивам в очи.

Автор: доц. Васил СТИПЦОВ

ХУСКВАРНА БЪЛГАРИЯ ЕООД

София 1797, ж.к. „Младост“ - 2
бул. „Андрей Ляпчев“ 72
тел: 02 /8099411,
факс: 02 /8099413,
www.husqvarna.bg
e-mail: info@husqvarna.bg